

Kerkenbeleidsplan

BRECHT

27/06/2018

Kerkenbeleidsplan Brecht

1. ALGEMENE GEGEVENS

I. Startdatum proces

In december 2015 is vanuit het Centraal Kerkbestuur een nota opgesteld met als titel 'geactualiseerd kerkenplan'. Een kerkelijke werkgroep werd opgestart op 24 januari 2018, na contact tussen het Vicariaat Kempen, het Centraal Kerkbestuur en de Pastorale Eenheid Elia (vanaf 26 september 2017). Deze werkgroep kent een vertegenwoordiging uit de vijf parochies en de Pastorale Eenheid Elia. De leden van de werkgroep vervullen er diverse functies. De inventarisatie en pastorale toekomstvisie werd opgemaakt in nauw overleg met de betrokken geloofsgemeenschappen in de parochies. Het kerkenbeleidsplan kwam tot stand door een constructieve dialoog met het gemeentebestuur in de stuurgroep.

II. Kerkelijke werkgroep

A. Leden en hun rol

- Ivo Bylemans: secretaris CKB, penningmeester kerkraad Sint-Michiel
- Jan Cré: pastoraal medewerker Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes en Pastorale Eenheid Elia
- Jef Donckers: voorzitter CKB, penningmeester kerkraad Sint-Leonardus
- Peter Gijsbrechts: pastor Pastorale Eenheid Elia
- David Godecharle: stafmedewerker Vicariaat Kempen
- Mariepaul van Nunen: verantwoordelijke financieel en materieel beheer Pastorale Eenheid Elia
- Gerard Verdonck: voorzitter kerkraad Heilige Man Job
- Ria Verheyen: penningmeester kerkraad Sint-Willibrordus
- Ward Vermeirein: vertegenwoordiger van de bisschop CKB en kerkraad Sint-Michiel

B. Vergaderdata

- 24 januari 2018
- 28 februari 2018
- 21 maart 2018
- 3 mei 2018
- 19 juni 2018

III. Burgerlijke werkgroep

A. Leden en hun rol

- Luc Aerts: burgemeester
- Annemie Marnef: algemeen directeur

B. Vergaderdata

- 6 maart 2018
- 2 mei 2018

IV. Stuurgroep

A. Leden en hun rol

- Ivo Bylemans: secretaris CKB, penningmeester kerkraad Sint-Michiel
- Jan Cré: pastoraal medewerker Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes en Pastorale Eenheid Elia
- Jef Donckers: voorzitter CKB, penningmeester kerkraad Sint-Leonardus
- David Godecharle: stafmedewerker Vicariaat Kempen
- Gerard Verdonck: voorzitter kerkraad Heilige Man Job
- Luc Aerts: burgemeester van de gemeente Brecht
- Annemie Marnef: algemeen directeur van de gemeente Brecht

B. Vergaderdata:

- 6 maart 2018
- 2 mei 2018

V. Open avond

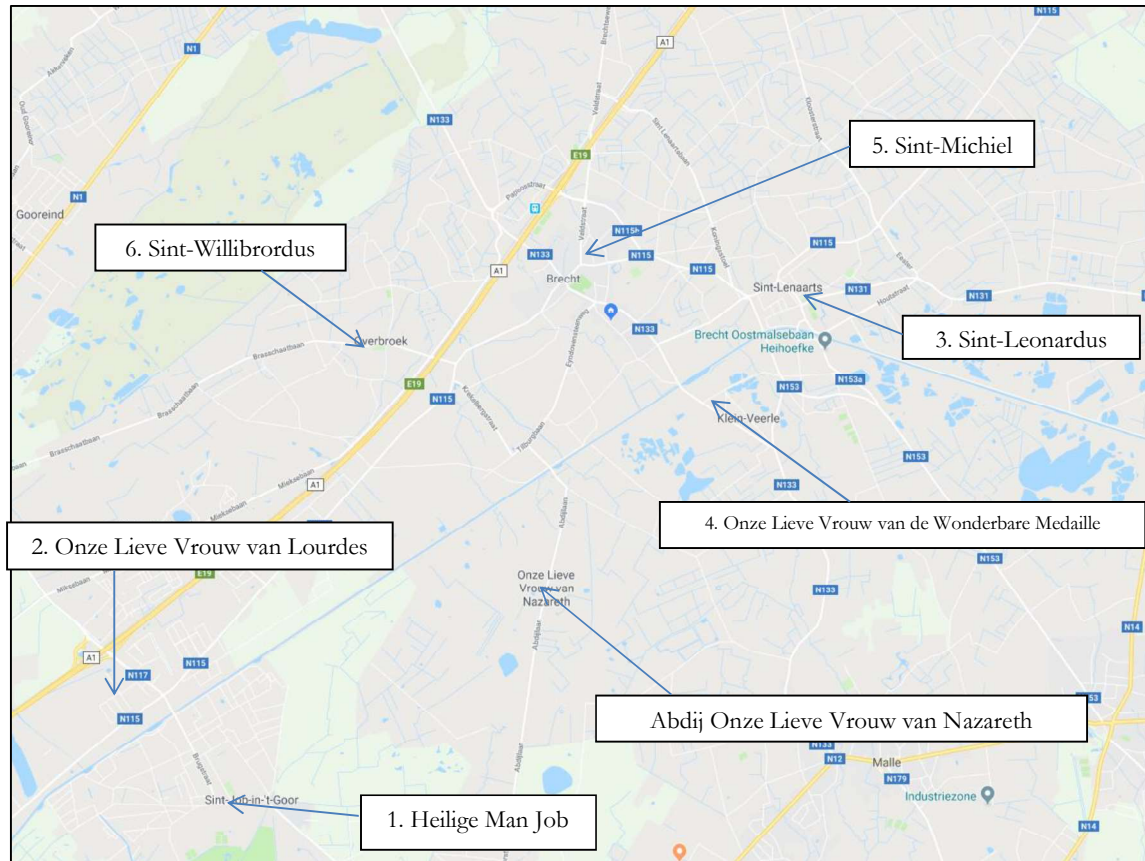
- **Datum:** 14 juni, 20u00, in parochiekerk Onze Lieve Vrouw van de Wonderbare Medaille (Klein Veerle)
- **Bereik:** Er waren 30-35 aanwezigen. Voor verdere toelichting, zie het verslag van de avond in Bijlage II.

VI. Indiening ontwerp parochiekerkenplan

A. Datum indiening bij college van burgemeester en schepenen: 27/06/2018

- B. Datum indiening bij de bisschop: *Datum indiening vooropgesteld kerkenbeleidsplan bij de bisschop.*
- C. Datum goedkeuring kerkenbeleidsplan door gemeenteraad door middel van gemeenteraadsbesluit: *Datum goedkeuring van kerkenbeleidsplan door gemeenteraad door middel van gemeenteraadsbesluit.*

VII. Kaart van de gemeente met kerkgebouwen

De nummering in bovenstaande kaart correspondeert met de volgorde van de fiches per kerkgebouw in het volgende hoofdstuk (1-6). De volgorde is alfabetisch, met uitzondering van de kerk Onze-Lieve-Vrouw van de Wonderbare Medaille, die onder de parochie van Sint-Leonardus valt. Op de kaart wordt tevens de abdij van Onze-Lieve-Vrouw van Nazareth aangeduid, als de meest nabije gebedsruimte van de zes kerkgebouwen van de gemeente Brecht.

1. Heilige Man Job
2. Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes
3. Sint-Leonardus
4. Onze-Lieve-Vrouw van de Wonderbare Medaille
5. Sint-Michiel
6. Sint-Willibrordus

2. FICHES PER KERK

2.1. Heilige Man Job

Omstreeks 1900

2018

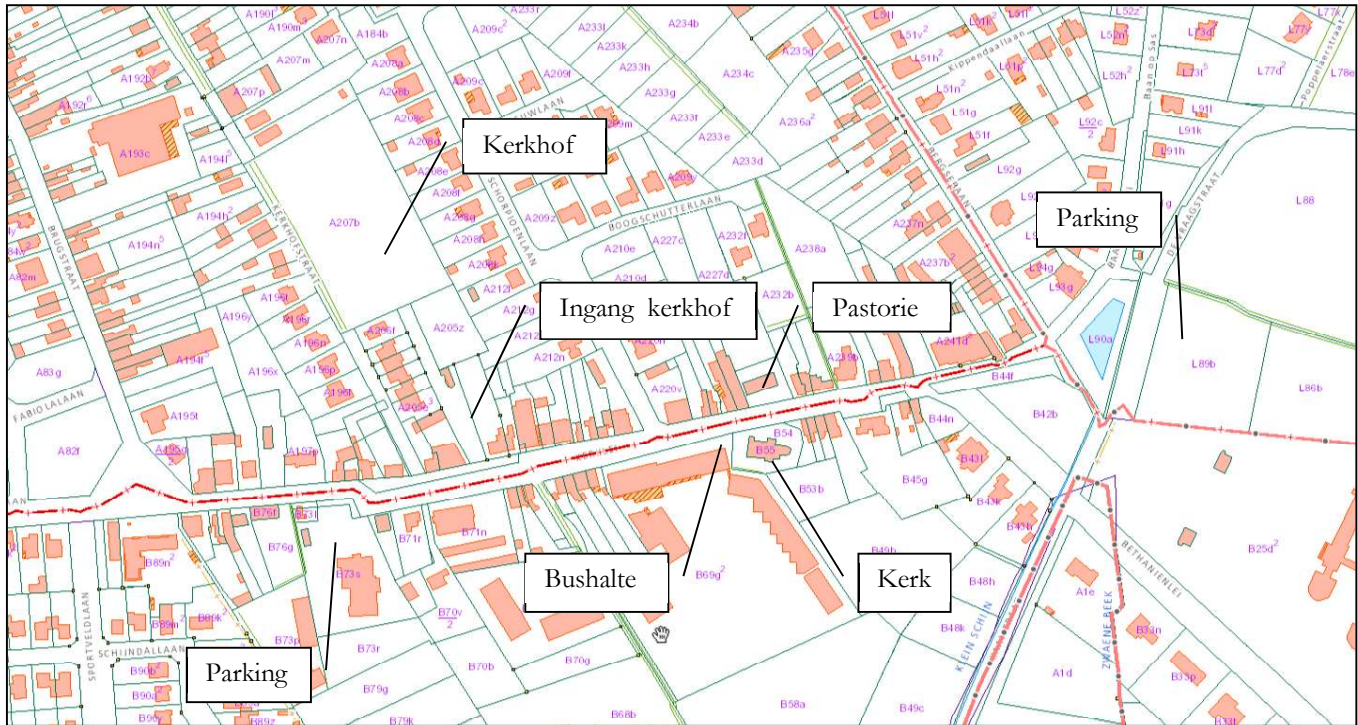
I. Gegevens

- Heilige Man Job
- Kerklei 46, 2960 Brecht (Sint-Job-in-'t-Goor)
- Heilige Man Job, Pastorale eenheid Elia, Dekanaat Noorderkempen, Vicariaat Kempen, Bisdom Antwerpen

II. Situering kerkgebouw in ruimtelijke omgeving

- H. Man Job is de oudste van 2 parochiekerken in de deelgemeente Sint-Job-in-'t-Goor. Deze deelgemeente is met ca 14 000 inwoners op een totaal van ca 29 000 de meest bevolkte van Brecht.
- Gelegen aan de hoofdassen Antwerpen – Hoogstraten en Lier-Essen, werd Sint-Job een belangrijk residentieel gebied voor de industriezones ten noorden van Antwerpen.
- Bushalte De Lijn: halte 'Schorpioenlaan' Kerklei 45 /46; lijn 412,443,601,607,608,621.
- Gemeentekerkhof op 200m; pastorie aan overzijde straat; 2 parkings binnen straal van 200 m; beperkte parkeermogelijkheden voor de kerk.

III. Inventaris per kerkgebouw op het grondgebied van de gemeente

A. Eigenaarschap

Kerkgebouw in gedeelde eigendom: kadaster: Brecht afdeling 5; Sie B nrs 54 & 55 (bevestiging aangevraagd bij de diensten van het kadaster)

- eigenaar toren: gemeente Brecht
- eigenaar kerkschip: kerkfabriek H. Man Job
- eigenaar grond: kerkfabriek H. Man Job

B. Beschermingsstatus

Geen (inspectierapport Monumentenwacht ref A-17/11799/2009/B).

C. Cultuurhistorische waarde

De kerk H. Man Job is, samen met de voormalige pastorie, het enige historisch waardevol gebouw van de deelgemeente Sint-Job-in-'t-Goor.

In 1417 is er sprake van een kapel toegewijd aan de H. Man Job, gesitueerd op de plaats van het huidige koor. Van die periode dateert ook de jaarlijkse begankenis door de inwoners van Achtmaal (NL) naar Sint Job op de eerste zondag na 10 mei. Deze traditie wordt tot op heden met goede belangstelling verder gezet.

De bouw van de kerk werd aangevangen in 1511 met de bouw van het schip en de vervanging van de kapel door het koor. Op het omringende kerkhof stond een houten klokkentoren.

In 1765 werd het interieur afgewerkt met lambrisering, biechtstoel en preekstoel.

Door de troebelen van achtereenvolgens de tachtigjarige oorlog, de reformatie en de Franse revolutie was de kerk begin 19^e eeuw in erbarmelijke toestand.

Pas in 1842 werd de H. Man Job als (hulp)parochie geïnstalleerd. In 1863 werd de kerk voorzien van zijbeuken en een toren.

In beide wereldoorlogen had de kerk sterk te lijden onder vernielingen: zo werd de kerktoren telkens door eigen troepen vernield omwille van strategische overwegingen. De huidige toren dateert van 1948. Volgens de richtlijnen van het tweede Vaticaans Concilie werd het hoofdaltaar in 1976 verwijderd en vervangen door een orgel ter vervanging van het tijdens de oorlog vernielde orgel op het doksaal.

D. Architecturale mogelijkheden

De kerk heeft de traditionele bouwvorm van kerken van voor de 17^e eeuw met een O-W georiënteerd schip, een koor, twee kleine kruisbeuken (N & Z) en zijbeuken aan beide zijden van het schip. De toren bekroont het doksaal en portaal.

De kerk voor andere doeleinden dan eredienst gebruiken met behoud van het historisch karakter is niet mogelijk zonder grondige en zorgvuldige verbouwingen.

Daarentegen is het wel mogelijk de kerk te gebruiken voor manifestaties die geen afbreuk doen aan de sacrale ruimte maar zelfs door de aard van het gebouw een meerwaarde krijgen.

E. Actuele bouwfysische toestand

Inspectie monumentenwacht op 18-5-2009 bracht diverse gebreken aan het licht (daken, goten, houtworm,...).

Een aantal van de vastgestelde gebreken zijn inmiddels gedeeltelijk of geheel verholpen. De daken zijn nagezien, de bestrijding van houtworm is uitgevoerd, de elektrische installatie en verlichting zijn volledig vernieuwd.

Aan de buitenzijde van het koor is een calvarie gerestaureerd.

Een hernieuwde inspectie op korte termijn is zeker aangewezen.

De kerkraad, in samenspraak met de gemeente, heeft intussen uitvoering gegeven aan een meerjarenplan om de kerk te ontdoen van sommige onoordeelkundige ingrepen en het oorspronkelijke uitzicht te herstellen.

F. Actueel gebruik van het gebouw

- Het kerkgebouw wordt tot heden hoofdzakelijk voor de eredienst gebruikt. Daarbij wordt de aanwezigheid als volgt geschat::

Viering	Aantal	Aanwezigen	Totaal
WE vieringen	40	45	1 800
Hoogdagen	10	120	1 200
Bijzondere vieringen ¹	10	150	1 500
Begrafenissen	20	100	2 000
Doopvieringen	10	30	300
Huwelijken	2	100	200
Open kerkendag	1	75	75
		Totaal per jaar	Ca 7 000

1. bijeenkomsten en vieringen van communicanten en vormelingen

De omhalingen bedragen

gemiddeld de laatste 10 jaar: 7 690 € (waarvan 33% voor de kerkfabriek);

in 2017 : 6 745 €.

Het aantal aanwezigen per jaar kan dus op tenminste 7 000 geschat worden

- Naast het gebruik voor de eredienst wordt de kerk gebruikt voor het jaarlijkse concert door het eigen kerkkoor Psallite (valorisatie).
- De eerste zondag na 10 mei (Sint-Job kermis en de jaarlijkse begankenis) wordt de kerk voor bezoek opengesteld voor de belangstellenden. De bezoekers worden daarbij begeleid door leden van de parochiekern. Hierbij past het in het bijzonder de jaarlijkse bezoekers uit Achtmaal (NL) te vermelden die aan de begankenis een bij zonder feestelijk karakter geven.

IV. Toekomstvisie en motivatie

Overleg tussen kerkraad en de leden van de parochiekern heeft geleid tot een zeer gelijklopende visie op de toekomst van het kerkgebouw H. Man Job.

In deze visie blijft de kerk de komende overzienbare tijd behoren tot de categorie A zoals gedefinieerd in de richtlijnen aangaande kerkbeleid.

Kerkraad - visie op de toekomst

Ongetwijfeld behoudt onze kerk de eredienst als hoofdfunctie, ook binnen een afzienbare termijn in de toekomst. Ondanks alles maken per jaar ca 7000 kerkgangers van deze kerk gebruik.

De kerk H. Man Job als kerkgebouw behouden heeft vandaag ook de algemene instemming van het schepencollege. Het bewijs hiervan is de subsidiëring van nagenoeg alle investeringskosten.

Naast de traditionele functie als gebouw voor de eredienst is het aan te bevelen het gebouw ook open te stellen voor niet-religieuze manifestaties.

Daarbij is het de uitdrukkelijke wens van de kerkraad dat deze manifestaties in het verlengde liggen van de functie van de kerk als plaats van bezinning en reflectie. Daarbij zijn uiteraard manifestaties uitgesloten die een filosofie aanhangen en promoten die haaks staat op de christelijke levenshouding. De kerkraad zal per geval oordelen of aan de aanvraag tot gebruik van de kerk kan worden tegemoet gekomen.

Visie op de toekomst vanuit pastoraal standpunt.

De ruime belangstelling - een ruwe schatting geeft ons 7.000 bezoekers per jaar voor wat er in en rond onze kerk leeft - toont aan dat we een belangrijke rol spelen in onze gemeenschap en moedigt ons aan om voor iedereen in Sint-Job-in-'t-Goor een lokale dienstverlenende parochiekern te blijven.

Wij willen het huidig aanbod van liturgische vieringen en pastoraal werk voor onze gemeenschap bestendigen.

De kern van onze activiteiten blijven de wekelijkse eucharistievieringen en woord- en communiediensten, de bijzondere vieringen op de hoogfeesten van het kerkelijk jaar en de liturgische vieringen rond de sacramenten

Hiervoor is het aangewezen dat wij de samenwerking met onze buurtparochie Lochtenberg en onze pastorale eenheid Elia, levend houden .

Onze bekommernis blijft om te kunnen beschikken over voldoende vrijwilligers die de verschillende taken binnen onze parochiekern willen vullen.

Vanuit ons geloof in God willen wij met onze ploeg van vrijwilligers de boodschap van Jezus uitdragen en ons ten dienste stellen van onze lokale gemeenschap.

Wij zien dit laatste ook in ruimere zin en willen meegaan met het denken van onze kerkraad om onze kerk open te stellen voor andere activiteiten die kaderen in het eigen karakter van onze kerk.

Op die wijze willen we met onze kerk voor iedereen in onze lokale gemeenschap ook een centrale plaats zijn waar we elkaar, los van liturgische vieringen, kunnen ontmoeten en beter leren kennen.

2.3. Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes

I. Gegevens

- Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes
- Lichtenbergplein 1, 2960 Brecht (deelgemeente Sint-Job-in-'t-Goor)
- Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Pastorale eenheid Elia, Dekenaat Noorderkempen, Bisdom Antwerpen

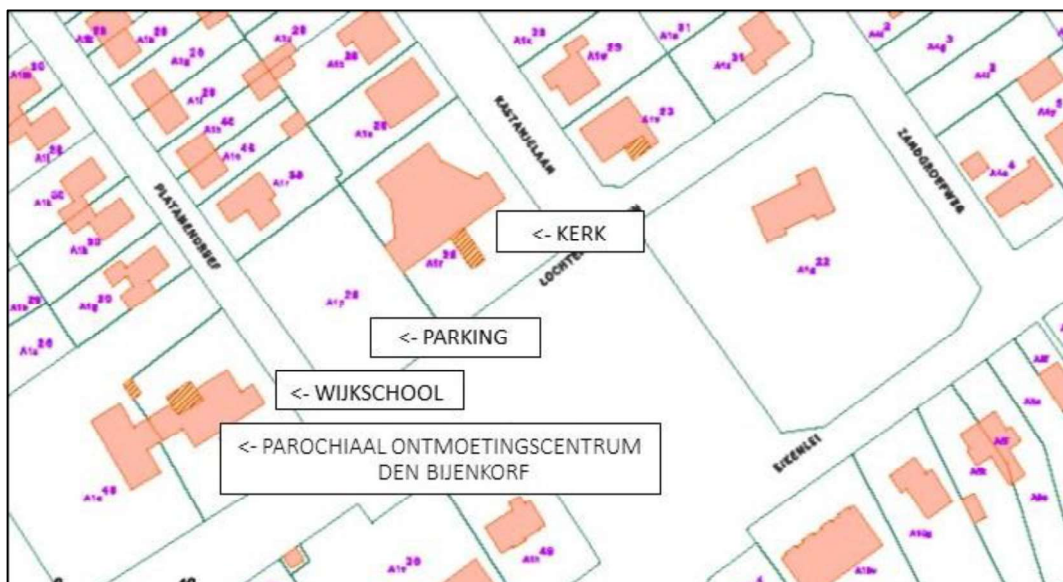
II. Situering kerkgebouw in ruimtelijke omgeving

- Aan het plein vlak voor het kerkgebouw bevindt zich een bushalte van De Lijn voor verbindingen richting Antwerpen, Schilde, Wijnegem, Hoogstraten.
- In de directe omgeving van het kerkgebouw is er parkeerruimte voor meer dan 100 wagens.
- Het kerkgebouw maakt deel uit van een gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut. De wijksschool (kleuters) van de Vrije Basisschool Maria Middelaes bevindt zich op 50 m. van de kerk. Op 150 m. afstand bevindt zich Den Bijenkorf, het parochiaal ontmoetingscentrum van de parochiekern, met daarnaast een gemeentelijk wijkspeelpleintje en een petanquebaan voor de buurtbewoners. Dit alles bevindt zich op gronden in eigendom van de parochiekern (vzw Dekenaat Noorderkempen – Hoogstraten 1162).
- De kerk ligt aan een mooi plein en de omgeving is verlicht door de openbare verlichting.

III. Inventaris per kerkgebouw op het grondgebied van de gemeente

A. Eigenaarschap

Kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes

B. Beschermingsstatus

Niet van toepassing.

C. Cultuurhistorische waarde

Moderne kerk, ontworpen door architect Paul Meekels, gerenommeerd naoorlogs architect, in functie van de nieuwe visie op liturgie die tijdens het Tweede Vaticaans Concilie vorm kreeg. De kerk werd gewijd op 29 maart 1969. Omwille van de bekendheid van de architect en de moderne vormgeving wordt het gebouw nog steeds als studiemateriaal genomen voor de studenten architectuur aan de hogescholen en universiteiten.

De buitenmuren werden opgetrokken uit rode baksteen. Voor de ingang is er een luifel met daarboven

een stelling in beton, met daarin de bronzen klok en daarboven een groot metalen kruis. Het ganse gebouw is ommuurd, ook de voortuin, waardoor deze de sereniteit van een kloostertuin oproept.

Ook binnenin heeft de kerk een lage, eenvoudige constructie en een sobere aankleding. De binnenmuren van de gebedsruimte bestaan uit wit geschilderde baksteen. In de revolutionaire vormgeving en de wisselwerking tussen materie en licht is de bewondering van Paul Meekels voor Le Corbusier duidelijk merkbaar.

Een stalen constructie draagt het volledige dak. Door de glazen wanden kijkt men aan weerszijden uit op een kleine binnentuin. Het licht dat door het glas van de dakkoepel en de grote zijramen valt, geeft een speels accent aan het sobere geheel, waarin het altaar als middelpunt van het kerkgebeuren dadelijk in het oog springt. Het zicht van de kerkganger wordt niet gehinderd door pilaren. De vloer bestaat uit antracietkleurig vasttapijt.

In de kerk bevinden zich 480 antracietkleurige kuipstoelen, maar er is ruimte voorzien voor 700 personen.

Naast de grote gebedsruimte is er in het gebouw ook nog een lager gedeelte waarin volgende lokalen terug te vinden zijn :

- Een tweede, kleinere gebedsruimte in dezelfde stijl als het kerkgedeelte, met een eenvoudig zwart houten altaar en een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. In deze kapel staan er 28 antracietkleurige kuipstoelen.
- Een ruime inkomhal met prikborden voor de parochiale mededelingen.
- Het secretariaat van de parochiekern.
- Een sacristie met houten wandkasten
- Een sanitair gedeelte met 3 toiletten, waarvan 1 geschikt voor personen met een beperking (rolwagengebruikers)
- Een grote bergplaats en 2 stookruimten

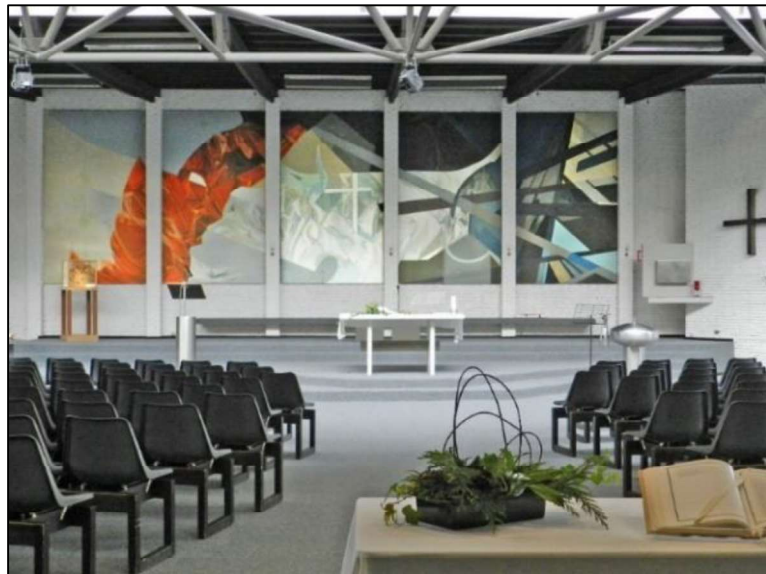
De sacristie en het sanitaire gedeelte werden onlangs samen met de verbindingsgang volledig gerenoveerd.

Achter de parking ligt nog een perceel grond, onbebouwd en in eigendom van de Kerkfabriek, dat mogelijkheid tot nog verdere uitbreiding biedt.

Kunstschaten :

De kerk bevat omzeggens geen versieringen. Vooraan rechts, tegen de witte muur, vinden we een eenvoudig zwart kruis. Het witte marmeren altaar staat in het volle licht. De doopvont, de lezenaar, het tabernakel, de kandelaars op het altaar en voor de paaskaars, en het wijwatervat zijn alle vervaardigd uit edelstaal en werden evenals het witte marmeren altaar naar een uniek ontwerp van Paul Meekels zelf gemaakt. Ook de deuren van de vroegere biechtstoelen werden naar zijn tekening vervaardigd.

Tegen de muur achter het altaar hangt een monumentaal schilderij, bestaande uit 5 panelen die ingewerkt werden tussen de steunmuren. Dit werk van Hilde Stallaert werd speciaal voor deze kerk ontworpen en past qua thematiek en vormgeving volledig in het interieur.

E. Actuele bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand van het kerkgebouw is goed. Omwille van veiligheidsredenen en energiebesparing zullen de schuiframen in de kerkruimte (nu nog in enkel glas) in de loop van de volgende jaren vervangen worden door openslaande deuren met dubbele beglazing. Ook de elektrische leidingen zullen vervangen worden en aangepast aan de huidige normeringen. De verouderde geluidsinstallatie wordt nog in 2018 vervangen.

Er is dringend nood aan bijkomende bergruimte.

Omwille van de vormgeving is de kerkruimte moeilijk opsplitsbaar.

F. Actueel gebruik van het gebouw

- Actueel gebruik voor de eredienst
  - Wekelijkse zaterdagavondviering (behalve het weekend van de derde zondag van de maand) met 20 tot 40 aanwezigen. Bij kerkelijke hoogdagen en speciale vieringen zijn er een veelvoud aanwezigen.
  - Kerkelijke uitvaartdiensten : gemiddeld 16 tot 18 per jaar met soms tot 500 aanwezigen. Omdat dit kerkgebouw het grootste in de omgeving is, wordt het gekozen voor uitvaarten waarvoor men een groot aantal aanwezigen verwacht.
  - Doopsels : gemiddeld 15 per jaar. Dit aantal gaat echter in stijgende lijn.
  - Eerste communie : gemiddeld 15 per jaar.
  - Vormsel : gemiddeld 15 tot 20 per jaar. In de toekomst zullen ook de vormsels van de buurparochiekern H. Man Job in onze kerk doorgaan. Dan zullen er ongeveer 40 tot 50 vormsels toegediend worden.
  - Huwelijken : 2 per jaar
  - Catechese :
    - 3 PIT-tige zondagen (familiecatechese) en 3 gezinsvieringen met telkens 70 tot 100 aanwezigen
    - Avondactiviteiten vormsel : 8 per jaar
    - Activiteiten rond eerste communie : 7 per jaar
  - Schoolvieringen Vrije school Maria Middelaars : 4 per jaar met +/- 450 aanwezigen
  - Jaarlijkse Christus-Koningviering van de plaatselijke Chirogroep (+/- 250 aanwezigen)
- Voorbeelden van ander gebruik
  - In een van de lokalen in de achterbouw is het secretariaat, tevens onthaalruimte, van de parochiekern ondergebracht.
  - Het archief van de kerkfabriek bevindt zich in de sacristie.
- Valorisatie
  - Op regelmatige basis :
    - Jaarlijks benefietconcert van het platform van Sint-Jobse verenigingen
    - Jaarlijkse opendeurdag met tentoonstelling tijdens de kunstmarkt op het aangrenzende Lichtenbergplein
    - 2 maal per jaar bezoek van de leerlingen van de wijkschool
    - maakt mee onderwerp uit van de begeleide wandelingen van VMPA-gidsen
    - ontmoetingsmomenten na de vieringen met kinderen (koffiemomenten)

- Op vraag :
  - Concerten (bv. Muziekacademie, harmonieën of fanfares, koren...) of voordrachten
  - Vorming vanuit het bisdom Antwerpen (bv. voorgangers van uitvaarten)

IV. Toekomstvisie en motivatie

- Behoud van huidige bestemming voor de eredienst.
Omwille van de vormgeving is de kerkruimte moeilijk op te splitsen in een aparte ruimte voor de eredienst en een andere ruimte voor multifunctioneel gebruik.
- Het ander parochieel gebruik blijft behouden :
  - Secretariaat en onthaalruimte van de parochiekern
  - Archiefruimte van het kerkfabriek
- Bijkomende valorisatiemogelijkheden :
  - Het kerkgebouw kan op beperkte basis wel opengesteld worden voor concerten, culturele activiteiten, voordrachten en tentoonstellingen
  - Aangezien deze kerk het enige gebouw in de omgeving is dat zoveel ruimte biedt, is het een uitgelezen locatie voor zowel religieuze (grote uitvaarten, regio-activiteiten catechese, ...) als culturele activiteiten voor een groter publiek.

2.3. Sint-Leonardus

I. Gegevens

- Sint-Leonardus
- Dorpsstraat 21, 2960 Brecht (Sint-Lenaarts)
- Sint-Leonardus, Pastorale eenheid Elia, Dekenaat Noorderkempen, Vicariaat Kempen, Bisdom Antwerpen

II. Situering kerkgebouw in ruimtelijke omgeving

- Alle bussen van De Lijn vanuit Brecht die naar het noorden rijden of omgekeerd komen in Sint-Lenaarts, bushalte tegenover de kerk en ook op hoek Dorpsstraat-Hoogstraatsebaan op 500 meter van de kerk.
- Parking naast de kerk en omliggende straten evenals ruime parking op loopafstand.
- Begraafplaats ligt buiten het centrum op 10 min loopafstand.
- Pastorie Dorpsstraat 19 tegenover de kerk
- Scholen : Sint-Leonardus van OZCS Noorderkempen vzw; De Schakel van de gemeente Brecht; In't Groen, VIP Vrije Scholen

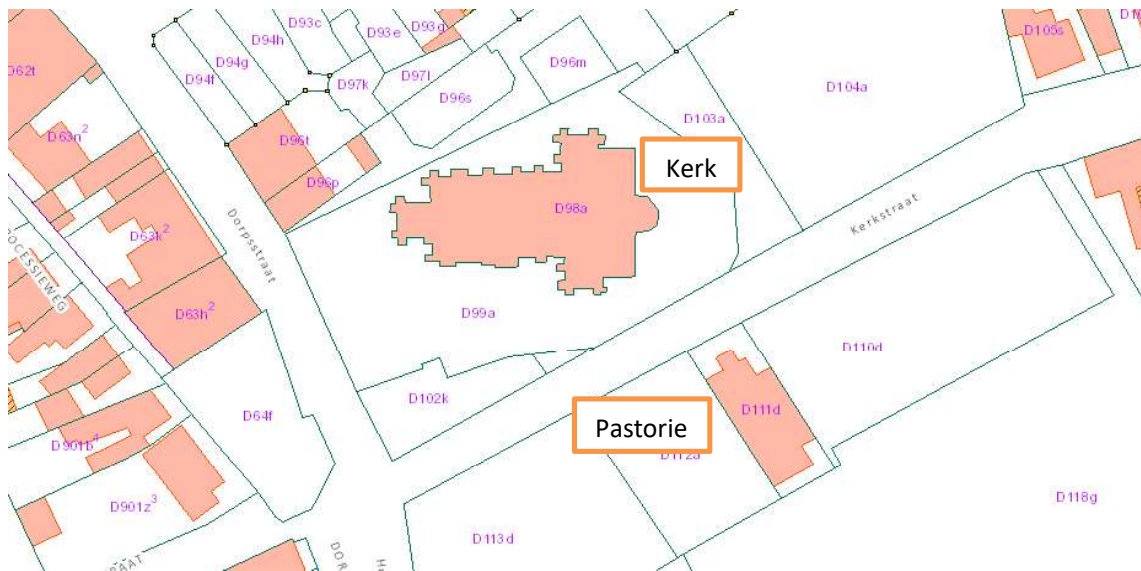
III. Inventaris per kerkgebouw op het grondgebied van de gemeente

A. Eigenaarschap

De gemeente Brecht is eigenaar. Het zakelijk recht is zoals deze tussen eigenaar en gebruiker, Kerkfabriek (verhuurder versus huurder).

Kadaster:

- Kadastrale afdeling: BRECHT 4 AFD/ST-LENAARTS/
- Kadastrale sectie: D
- Perceel: 0099/00A000
- Capakey: 11043D0099/00A000
- Oppervlakte perceel: 2745.35m²

Sint-Leonarduskerk te Sint-Lenaarts, Dorpsstraat 21 tegenover de Pastorij Dorpsstraat 19

B. Beschermingsstatus

Sinds 30 mei 1936 is de Sint-Leonarduskerk een beschermd monument.

C. Cultuurhistorische waarde

Geschiedenis

Reeds in de 13de eeuw stond er een kapel in Sint-Lenaarts die druk bezocht werd als bedevaartsoord. Rond 1530 werd de bouw van de huidige kerk aangevat, waarschijnlijk in opdracht van Antoon de Lalaing en Elisabeth van Culemborg, graaf en gravin van Hoogstraten.

De toren werd al een eeuw vroeger gebouwd (1436-1457).

Het gebouw werd voltooid rond 1550.

De gotische kerk is toegewijd aan de H. Leonardus van Noblat. Wij zijn dan ook een van de dorpen die hun naam te danken hebben aan hun patroonheilige. Je hoeft geen heilige te zijn om te begrijpen dat Sint-Lenaarts alles te maken heeft met Sint-Leonardus.

Het was een druk bezocht bedevaartsoord op een pelgrimsweg naar Santiago de Compostela in Spanje. Nog steeds nemen bedevaarders deze route en komen ze een kijkje nemen in deze prachtige kerk.

In de loop van de 19de eeuw kreeg deze omvangrijke kerk de naam “Kathedraal van de Heide”, die tot op vandaag nog gebruikt wordt.

In 1936 werd dit gebouw opgenomen in de lijst van de beschermde monumenten.

Met Pinkstermaandag (11.00 uur) gaat er al sinds 1495 een prachtige processie door het centrum.

Gebouw

De Sint-Leonarduskerk bestaat uit een georiënteerde driebeukige kruisbasiliek met vierkante westtoren, schip van vijf traveeën, transeptarmen van drie traveeën met ten oosten kapel tegen zuidarm, koor van drie rechte traveeën met drieszijdige sluiting.

De toren is opgetrokken uit ter plaatse gebakken steen en witte zandsteen uit Lede. Hij is in gotische stijl van het tweede tijdvak.

De kerk zelf is in Brabantse laatgotiek. Ze is één van de stemmigste en ruimste landelijke bidplaatsen, die men terecht “de kathedraal van de heide” noemt.

Ze is 87 m lang, 23 m breed (in de dwarsbeuk zelfs 30,35 m) en 16 m hoog. De gehele oppervlakte bedraagt 773,70m².

Inclusief het gestoelte zijn er afgerond 600 zitplaatsen.

De ontwerper is naar men beweert Rombout Keldermans.

Vanbinnen valt de kerk op door de smaakvolle afmetingen van schip en koor. De grote eenvoud der lijnen verleent aan het geheel een mooie eenheid en een groots karakter. De middenbeuk is zeer hoog, doch gering van breedte. Dit doet de witstenen zuilen en de gewelfribben prachtig uitkomen.

Glasramen

De kerk bezit ook enkele prachtige oude glasramen.

Vooreerst is er het laatgotische raam van Sint-Katharina aan de noordkant. Aan de zuidkant bevinden zich twee renaissance ramen. Het best bewaarde van deze twee is het raam dat drie taferelen voorstelt uit het leven van de H. Leonardus en dat men in de zuidbeuk ziet. Het dateert uit 1535. Rechts ontvangt Leonardus van Clovis de macht om op zijn reis de gevangenen te bezoeken en zelfs te verlossen. Links vertrekt de heilige naar Aquitanië om het geloof te verkondigen. In het midden bemerkt men de verering van de heilige.

Het venster van de H. Leonarduskapel is voorzien van een groot glasraam uit dezelfde tijd. Het draagt het jaartal 1544. Het stelt de Verrijzenis van Christus voor. Lager in het raam knielen de schenkers, Adriaan van der Noot met zijn drie zonen. Achter deze figuren ziet men de H. Adriaan. Aan de andere kant, Josina Daens, zijn vrouw met haar drie dochters en de apostel Sint-Jacob. Onderaan staan de wapenschilden.

Het grote glasraam in de linker kruisbeuk is gans nieuw en stelt de stamboom van Christus voor. Deze stamboom staat als muurschildering in het koor. Tijdens de binnen-restauratie van de 21^e eeuw is deze terug zichtbaar gemaakt.

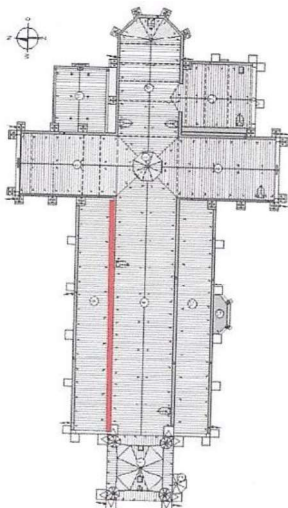
Waardevolle oudheidkundige bezittingen

Boomstamkoffer met vier verschillende sloten, iedere persoon bewaarde een afzonderlijke sleutel. Ze is vervaardigd uit één massief stuk inlands eikenhout, weegt meer dan 100 kg en dateert uit de 14de 15de eeuw.

“Besloten Hofje van Heilige Leonardus”, vernieuwde kast (19de eeuw) met beelden en reliëfs uit de eerste helft van de 16de eeuw. Heiligenbeelden uit 15de en 16de eeuw: Sint-Anna-ten-drieën (tweede helft van de 15de eeuw), Onze-Lieve-Vrouw met Kind (15de eeuw), Heilige Antonius abt (15de of 16de eeuw), Heilige Barbara (15de of 16de eeuw), Heilige Eligius van Noyon (15de of 16de eeuw), Heilige Augustinus van Hippo (16de eeuw); retabels van Onze-Lieve-Vrouw en Heilige Leonardus van Noblac (19de eeuw).

D. Architecturale mogelijkheden

Het gebouw links naast de linker kruisbeuk (transept) is de stookplaats, brander op stookolie.

De sacristie met zolder bevindt zich naast de rechterkruisbeuk (transept). Op het einde van de 20ste eeuw is de buitenzijde gerestaureerd.

In 2009 en 2010 is de Leonarduskerk aan de binnenzijde grondig gerestaureerd, het blootleggen van muurschilderingen uit het begin van de 20ste eeuw heeft de werken beschadigd.

In 2017 heeft Monumentenwacht de kerk geïnspecteerd en rapport uitgebracht.

In haar 2018-budget heeft de gemeente Brecht hiervoor de nodige uitgaven voorzien.

In januari 2018 is via sponsoring de volledige restauratie van het Leonardusorgel afgerond met een concert.

In de kerkraad leeft het idee om bijv. in de linker kruisbeuk een tentoonstellingsruimte in te richten om het guldenboek dat momenteel in restauratie is samen met andere waardevolle voorwerpen tentoon te stellen.

E. Actuele bouwfysische toestand

Hierbij het algemeen overzicht van het inspectierapport van Monumentenwacht van 2017.

2		CONDITIE	
GEHELE GEBOUW			
bouwfysische toestand		goed	
onderhoud		redelijk	
risico's		weinig	
toelichting	De schilderwerken en het ruimen van de goten blijven achterwegen waardoor er vochtproblemen aan de binnenzijde zichtbaar zijn.		
DAK			
bouwfysische toestand		goed	
onderhoud		goed	
risico's		weinig	
DAKWATERAFVOER			
bouwfysische toestand		redelijk	
onderhoud		redelijk	
risico's		verhoogd	
toelichting	Verschillende soldeernaden zijn ingescheurd, oude herstellingen zijn lek en verschillende broekstukken zijn ingescheurd en/of sterk verduurd. Dit geeft sterke vochtoverlast waardoor de constructie versneld verweerd.		
KAPCONSTRUCTIE EN ZOLDER			
bouwfysische toestand		redelijk	
onderhoud		redelijk	
risico's		redelijk	
toelichting	Door de vochtdoorslag rotten houten delen versneld in.		

		DRAAGSTRUCTUUR EN OVERSPANNING	
bouwfysische toestand		goed	
onderhoud		goed	
risico's		weinig	
SCHRIJNWERK EN BEGLAZING			
bouwfysische toestand		goed	
onderhoud		matig	
risico's		redelijk	
toelichting	Door onderhoud en schilderwerken kunnen de houten delen behoeft worden tegen inrottingen. Het glas-in-lood is mogelijk niet geplaatst volgens de regels van de kunst waardoor ze door condens versneld verweeren. Op één plaats schuurt een paneel los uit de bevestiging. Een systematische controle van alle glas-in-lood is hier aangewezen om verder verlies te voorkomen.		
TECHNISCHE INSTALLATIE			
bouwfysische toestand		goed	
onderhoud		redelijk	
risico's		weinig	
toelichting	Verschillende leidingen van de bliksembeveiliging komen los waardoor ze de onderliggende delen beschadigen.		
<small>10969/2016/3 (C) 2016 art. 10 van de Monumentenwacht voorwaarden van dienstverlening</small>			

F. Actueel gebruik van het gebouw

- Voor de eredienst :
  - *Weekendviering* : elke zaterdagavond om 18.30 u. Maandelijks is er gemiddeld 1 misviering aangevuld met woord- en communiediensten op de andere zaterdagen. In onze parochie zijn 7 door de bisschop aangestelde gebedsleiders actief. Het aantal kerkgangers schommelt sterk van 40 tot 150 per zaterdagviering, gemiddeld zeker meer dan 70 wekelijkse kerkgangers.
  - *Kerkelijke hoogdagen* : gemiddeld 250 kerkgangers wonen op de kerkelijke hoogdagen de vieringen, opgeluisterd door het Leonarduskoor, bij.
  - *Uitvaartvieringen* : in 2017 is van 41 medeparochianen gelovig afscheid genomen, soms wonen 600 mensen de afscheidsviering bij, 15 uitvaarten werden voorafgegaan door een avondwake.
  - *Huwelijken* : de voorbije drie jaar schommelde het aantal huwelijken tussen 6 tot 14, voor 2018 zijn al 9 kerkelijke huwelijksvieringen vastgelegd.
  - *Doopvieringen* : 50 kindjes werden in 2017 in het doopregister ingeschreven.
  - *Eerste communie* : 33 kinderen deden in 2017 hun eerste communie.
  - *Vormelingen* : in 2017 werden 47 jongeren gezalfd en kregen de opdracht goede christenen te worden.
Bij de eerste communie- en vormselvieringen zijn alle zitplaatsen bezet (telkens ruim 500 aanwezigen).

- Conclusie aantal kerkgangers

De maximale capaciteit van de Leonarduskerk wordt een vijftiental keer per jaar bereikt. De uitvaartvieringen zijn zonder uitreiking van de H. Communie. Uit de aankoopfacturen van de kerkfabriek blijkt dat gemiddeld per jaar 8000 hosties worden aangekocht.

Op de wekdagen zijn er 3 vieringen in de “Kapel van de Zusters”,
In de kerk van Klein Veerle : 43 zondagvieringen om 08.00 uur,
8 gezinsvieringen
1 Chiro Christus-Koningviering.

Het aantal kerkgangers dat communiceert schatten we op :

Weekdagen “Kapel van de Zusters”	1 500
Klein Veerle	2 000
Bijgevolg gaan er op jaarbasis tijdens vieringen	4 500

mensen te communie in de Leonarduskerk. Dit aantal sluit aan met het hierboven gemiddelde aantal en de kerkgangers van Tweede Sinterdag omdat niet elke kerkganger te communie gaat, misschien is onze schatting van het aantal kerkgangers nog eerder voorzichtig.

- Tweede Pinksterdag

Op pinkstermaandag gaat de jaarlijkse Leonardusprocessie uit. Ruim 500 figuranten - in samenwerking met scholen en verenigingen - zorgen er voor dat dit een levendige verering is. Om 08.00 u is er een vroegmis, om 10.00 uur de hoogmis en om 11.00 processie door het dorp met veel mensen langs de straten.

In de Leonarduskerk en de Leonardusschool worden de jaarlijks te gebruiken processie klederen, processiebeelden e.d. bewaard.

- Foucaultslinger :

Van in de lente van 2015 tot in de nazomer heeft gedurende een vijftal maanden de Foucaultslinger in de zijbeuk gehangen.

Met zijn slingerproef toonde Foucault (Frans natuurkundige geboren in Parijs op 18.09.1819) al in 1868 aan dat de aarde om haar as draait.

18 vrijwilligers dienden zich spontaan aan om de kerk tijdens zaterdag- en zondagnamiddag en op de donderdag, marktdag, open te houden tijdens de maanden dat de slinger in de kerk hing. Op vraag van bijv. scholen werden extra uren ingelast zodat de kinderen klas per klas de werking van de slinger konden zien.

Samen met de erfgoeddienst van de gemeente was een handige folder met waardevolle kerkelijke bezienswaardigheden met korte toelichting opgemaakt zodat bezoekers aan de hand van deze folder naast de Foucaultslinger ook een waardevol beeld kregen van de H. Leonarduskerk.

- Open kerken

Al verschillende jaren werken wij mee aan deze actie vanuit de erfgoeddienst van de gemeente Brecht en de Vlaamse Overheid.

- Zang- en orgelconcerten

Het Leonarduskoor organiseert jaarlijks een koorconcert.

Op 27 januari 2018 vond het geslaagd concert ter gelegenheid van de restauratie van het orgel plaats met 300 aanwezigen.

IV. Toekomstvisie en motivatie

De Leonarduskerk dient haar huidige bestemming voor de eredienst te behouden, maar we verwelkomen elk bijkomend initiatief tot valorisatie.

De pastorale eenheid Elia Brecht-Wuustwezel stelt de beurtrol van de vieringen op waaraan de geloofskern Sint-Leonardus zich moet houden. Vooreerst zijn hierin geen veranderingen te verwachten.

Naast het huidige gebruik voor culturele evenementen (orgel- en koorconcerten) worden bijkomende initiatieven gepland zoals :

- Ter beschikking stellen aan de muziekscholen uit de omgeving om het orgel (pas gerestaureerd in 2017 – 2018) regelmatig te bespelen.
- Inrichting van één van de kruisbeuken voor tijdelijke tentoonstellingen van cultureel erfgoed (zoals onder meer het guldenboek van de parochie dat momenteel in restauratie is).

De organisatie en het beheer van de Leonardusprocessie is in handen van een groep enthousiaste jonge parochianen.

Drie andere jongere mensen hebben zich geëngageerd om het erfgoed waaraan onze parochie rijk is meer in de belangstelling te plaatsen.

2.4. Onze-Lieve-Vrouw van de wonderbare medaille

De grote gebedsruimte,
genaamd Olijfbom.

De kleinere gebedsruimte,
genaamd Emmaüs.

I. Gegevens

- Onze-Lieve-Vrouw van de wonderbare medaille
- Klein Veerle 95b, 2960 Brecht (Sint-Lenaarts)
- Sint-Leonardus, Pastorale eenheid Elia, Dekanaat Noorderkempen, Vicariaat Kempen

C. Cultuurhistorische waarde

Oorspronkelijk werd de kerk in 1969-1970 gebouwd, de architect was G. Baines uit Antwerpen.

Na 45 jaar waren vooral ramen en deuren dringend aan vervanging toe, sanitaire voorzieningen moesten worden aangepast, de kerk was moeilijk toegankelijk voor gehandicapten, hulpdiensten moesten een eind van de hoofdingang parkeren e.d..

Met haar omzendbrief BB 2014/2 van 29 maart 2014 kende de Vlaamse Overheid subsidies toe voor niet-beschermde gebouwen van de eredienst, hiervan hebben we dankbaar gebruik gemaakt.

De gemeente Brecht heeft ook voor belangrijke financiële steun gezorgd.

We konden beroep doen op de VITO-school van Hoogstraten voor de nodige ruwbouwwerken en afwerking van stukadoren, plaatsing vloeren e.d.

Dank zij de inzet van de VITO-leraars en -leerlingen, de subsidies van de Vlaamse Overheid en de gemeente Brecht konden de renovatie- en aanpassingswerken worden gerealiseerd.

Om de uitgaven zo laag mogelijk te houden kon de kerkraad naast haar eigen inzet ook beroep doen op parochiale vrijwilligers.

De kerk gedeeltelijk vernieuwen en splitsen in een kleinere en een grotere ruimte drong zich op zodat alle diensten konden blijven doorgaan tijdens de verbouwingen en een opleverdatum moest vooraf niet worden vastgelegd. Een kleinere ruimte voor de wekelijkse vieringen is bovendien energiezuiniger.

Naast de ruimte Emmaüs is een parking vooral bestemd voor gehandicapten aangelegd. Deze toegang was ook nodig omdat hulpdiensten in het verleden niet tot bij de ingang van de kerk konden rijden.

In juli 2017 zijn de werken voorlopig opgeleverd.

Het oorspronkelijk gebouw heeft de naam "Olijfboom" gekregen en het nieuwe gebouw noemt Emmaüs.

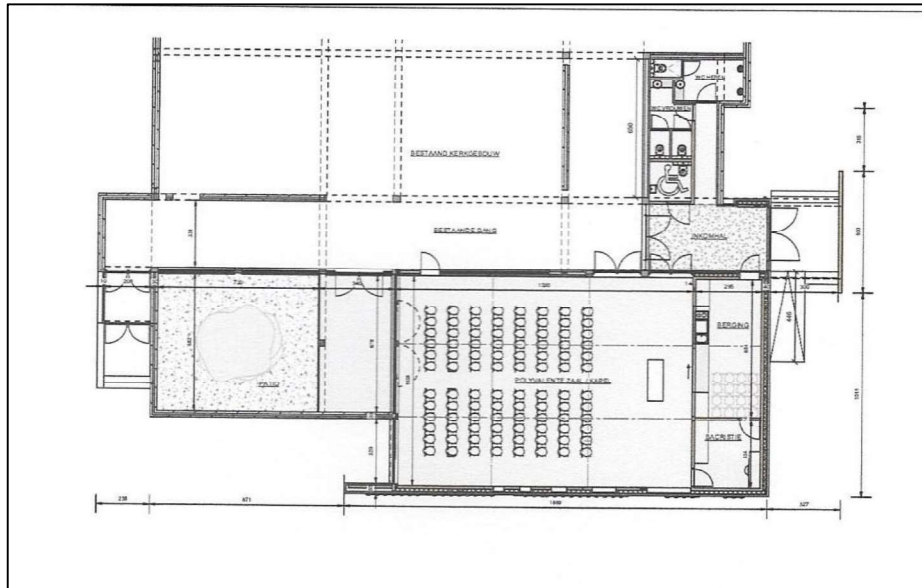
D. Architecturale mogelijkheden

Grondplan Kerk Klein Veerle voor verbouwing "Olijfboom"

De gebedsruimte is L 18 m n Br 18 m of ongeveer 324 m².

Kadastrale aanduiding : D 742 G Kerk 85a 06ca

Licht gearceerde met uitzondering van de wintertuin is nieuwbouw Emmaüs.

Ontwerp Kerk Klein Veerle na gedeeltelijke afbraak en nieuwbouw.
Integratie van de hiervoor getoonde afzonderlijke grondplannen.

E. Actuele bouwfysische toestand

In de Olijfboom is nog een kleinere afzonderlijke vergaderruimte en een afgesloten opbergruimte die de kerkraad heeft gemaakt voor Harmonie Verbroedering om hun muziekinstrumenten op te slaan.

Olijfboom beschikt over ongeveer 300 zitplaatsen en Emmaüs 100.

Zowel Olijfboom als Emmaüs beschikken over een beamer, computeraansluiting en projectiescherm.

Na de renovatie en vernieuwing is Emmaüs volgens de nieuwe isolatie-en verwarmingsnormen gebouwd zoals uitrusting met een warmtepomp.

De Olijfboom kan nog beter worden geïsoleerd en een nieuwe vloer is wenselijk.

Een voorbeeld van valorisatie van het kerkgebouw van Klein Veerle is te vinden in een artikel in Kerk en Leven van 13 december 2018 onder de titel “Theater in de kerk”, toneelkring Vertoli van Sint-Lenaarts heeft gespreid over 4 avonden een toneelstuk opgevoerd.

F. Actueel gebruik van het gebouw

- In Emmaüs wordt elke zondag om 08.00 uur een eucharistieviering of woord- en communiedienst gehouden. Dit is de enige vroegdienst in de pastorale eenheid Elia, Brecht-Wuustwezel. Gemiddeld wonen 25 gelovigen de viering bij.
- De werkgroep gezinsvieringen van de geloofskern Sint-Leonardus houdt gespreid over het schooljaar een achttal gezinsvieringen om 09.30 uur; deze gaan door in de Olijfboom en worden gemiddeld door 180 mensen bijgewoond. Met gebruikmaking van de nieuwe technieken wordt met woord en beeld visueel meer inhoud aan de vieringen gegeven.
- Met het feest van Christus Koning is Chiro Nelto massaal aanwezig om 09.30u , in deze viering worden ook de nieuwe leiders en leidsters aangesteld. Op deze zondagen is er geen viering om 08.00 uur in Emmaüs.
- Zoals reeds gesuggereerd onder *alinea F van de Leonarduskerk* schatten we het aantal mensen dat tijdens een viering in de kerk van Klein Veerle te communie gaat op jaarbasis op 2 000. Het aantal kerkgangers ligt bijgevolg heel wat hoger.
- In de Kerk van Klein Veerle gaan de catechesemomenten door in voorbereiding tot de eerste communie (het publiek van ouders met kinderen bedraagt gemiddeld 90 personen), en het vormsel (gemiddeld 50 vormelingen).
- Eenmaal per maand vind hier ook de doopcatechese plaats van gans de pastorale eenheid Elia met gemiddeld 20 aanwezigen.
- Tijdens het werkjaar oefent het zangkoor Leonardus wekelijks in Emmaüs. Samana (voorheen Ziekenzorg) vergadert in een van de ruimtes en organiseert ook activiteiten met leden. Harmonie Verbroedering oefent gedurende meer dan 30 weken per jaar in de Olijfboom. In het najaar van 2017 heeft toneelkring Vertoli van Sint-Lenaarts in de Olijfboom een podium gebouwd en gedurende 4 avonden een toneelstuk opgevoerd.

IV. Toekomstvisie en motivatie

De kerk van Klein Veerle dient haar huidige bestemming voor de eredienst te behouden, maar we verwelkomen elk initiatief tot valorisatie.

Vanuit verschillende invalshoeken is de vraag al gekomen om kerkelijke uitvaartvieringen waarvan vooraf geweten is dat het aantal mensen dat de afscheidsviering zal bijwonen zeer beperkt is om deze in Emmaüs te laten doorgaan in plaats van in een grote lege kerk.

2.5. SINT-MICHIEL

I. Gegevens

- Sint-Michiel
- Adres: Biest 1, 2960 Brecht
- Sint-Leonardus, Pastorale eenheid Elia, Dekenaat Noorderkempen, Vicariaat Kempen

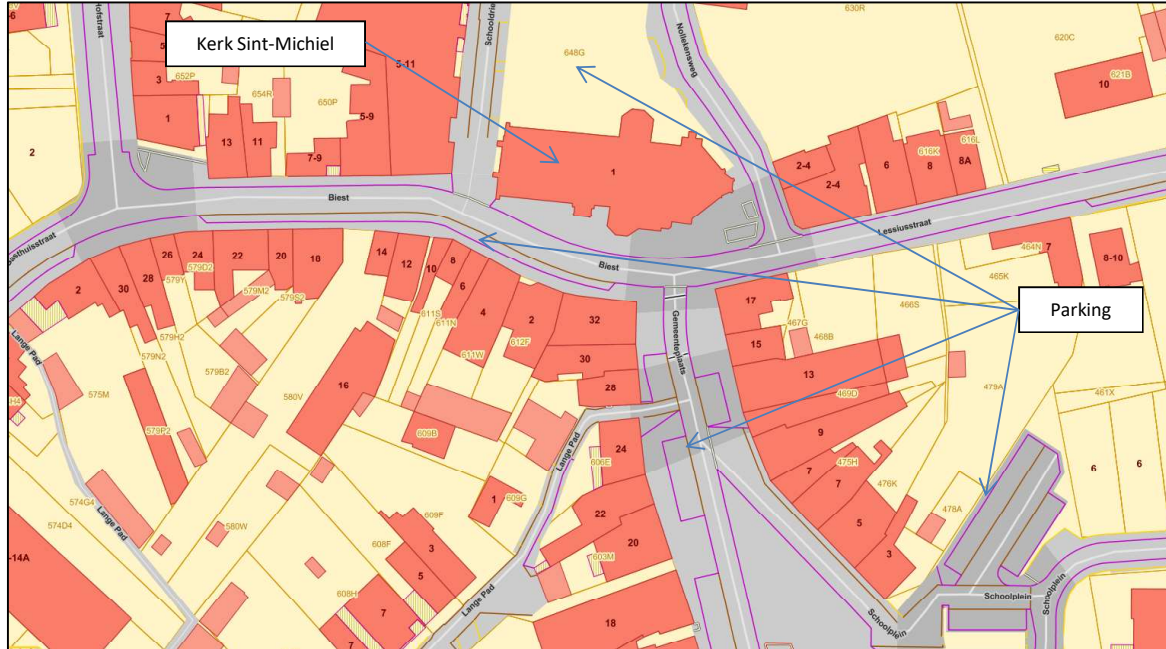
II. Situering kerkgebouw in ruimtelijke omgeving

- Er zijn verschillende buslijnen die aan de kerk langskomen. Er is de verbinding Antwerpen–Hoogstraten en verbindingen met Turnhout, Essen, Westmalle en Oostmalle. Het treinstation ligt op minder dan 1 km.
- Binnen het dorpscentrum zijn er 2 scholen, een gemeenschapscentrum, het parochiehuis en het kerkhof, allemaal op wandelafstand.
- De kapellen van O.-L.-V. van 7 Weeën en de Sint-Theobaldus zijn eigendom van de kerkfabriek Sint-Michiel.
- Parkings:
  - Op de Schooldries (het voormalige kerkhof achter de kerk). 65 plaatsen
  - Op de Gemeenteplaats: 53 plaatsen
  - Achter het oud gemeentehuis 47 plaatsen

o Langsheen de Biest.

10 plaatsen

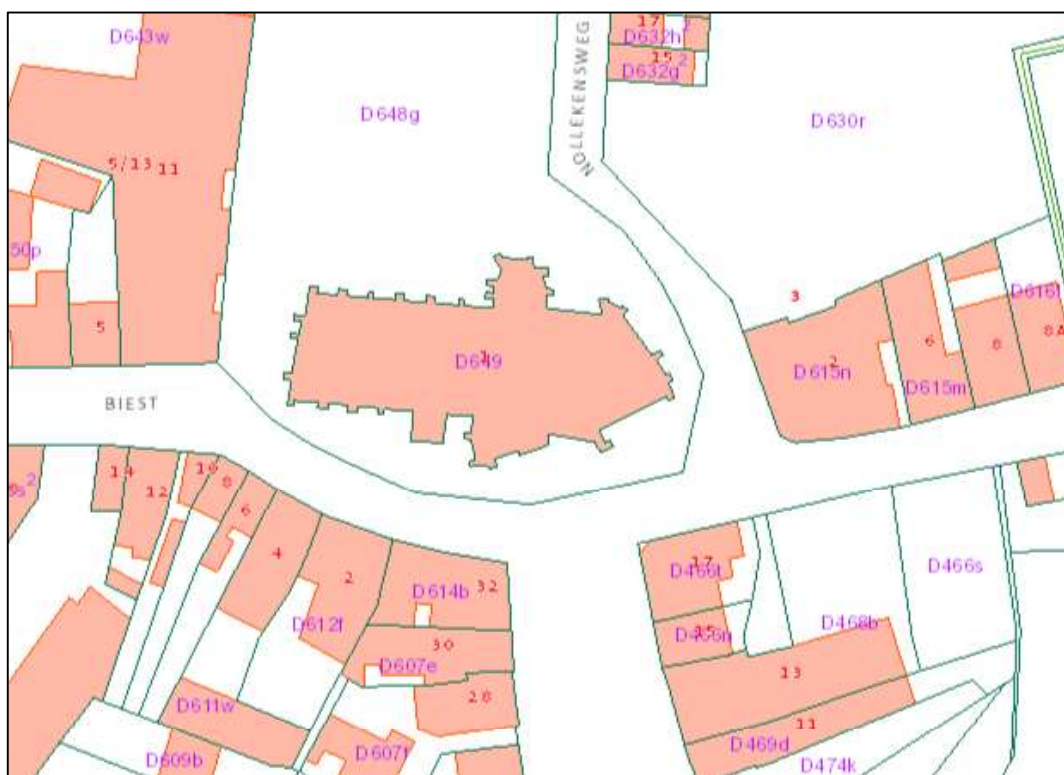
Situering binnen de dorpskern.

III. Inventaris per kerkgebouw op het grondgebied van de gemeente

A. Eigenaarschap

De gemeente Brecht is eigenaar van het ganse kerkgebouw. De contacten met de gemeente lopen via het Kerkfabriek.

B. Beschermingsstatus

De Sint-Michielskerk is een beschermd monument (K.B. 25 maart 1938). Gans het gebouw is beschermd.

C. Cultuurhistorische waarde

(Uit het beheersplan opgemaakt door HEKATE erfgoedonderzoek - 1 juni 2017 – www.hekate.be)

4. BESCHRIJVING van de ERFGOEDWAARDEN van het onroerend erfgoed

Het koninklijk besluit van 25 maart 1938 beschermt in het 30ste lid 'de kerk van Sint Michiel te Brecht' als monument omwille van de 'artistieke, oudheidkundige of historische waarde'. De bescherming ging vooraf aan de aanzienlijke vernielingen in 1940 en 1944 ten gevolge van de Tweede Wereldoorlog en de daarop volgende restauratiecampagne van 1947-'49 (zie hoofdstuk 2. Historische nota). Onderstaand worden de erfgoedwaarden gemotiveerd die vandaag nog aanwezig zijn.

4.1. Historische waarde

Als moederkerk van tal van omliggende parochies kan Brecht beschouwd worden als één van de oudste nederzettingen en parochies van de streek met een ontstaansgeschiedenis die terug gaat tot de Frankische periode (7de eeuw). Opgericht als vrije kerk aan de rand van de gemeenschappelijke gronden, mogelijk op de huidige plaats, domineert de Sint-Michielskerk reeds van in de middeleeuwen de noordelijke punt van het driehoekige dorpsplein, de huidige Gemeenteplaats, waar zij tot op vandaag met haar markant 15de-eeuws silhouet de dorpskern van Brecht historisch en visueel bepaalt. De monumentaliteit en de voor een plattelandskerk eerder ongewone aanwezigheid van een kooromgang, ondersteunen het belang als moederkerk alsook het devotieel gebruik door tal van gilden: in de 16de eeuw er minstens dertien gilde-altaren aanwezig.

Literatuur : ‘1486 Doen waert dit werck begonst’ door Griet Van Griekingen.

4.2. Architectuurhistorische waarde

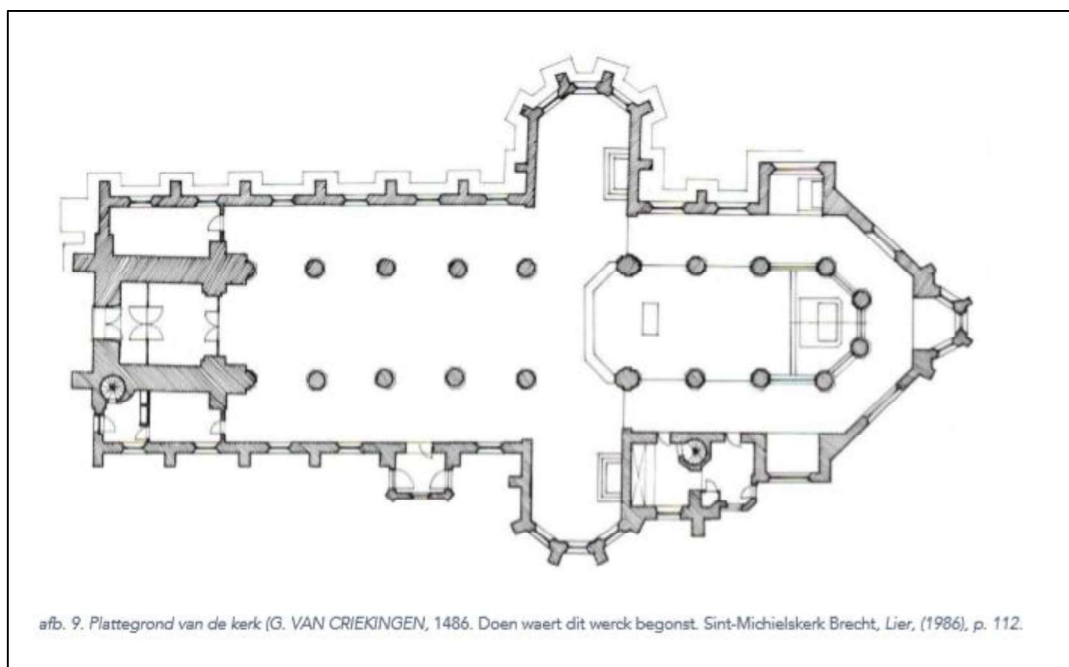
De monumentale 15de-eeuwse Sint-Michelskerk is een representatief voorbeeld van “Kempische gotiek”, gekarakteriseerd door baksteenbouw met sobere verwerking van witte natuursteen, het ontbreken van luchtbogen, de dominante aanwezigheid van een robuuste, gelede westtoren met blindnissen, steunberen op alle hoeken en een korfboogvormig westportaal met gotisch drielicht gevat in een doorlopende omlijsting en in het interieur een tweeledige opstand onder houten gewelven, geritmeerd door spitsboogarcades op zuilen met koelbladkapitelen. De bouwcampagne geschiedde van west naar oost en resulteerde in een - voor het platteland zeer ruime - georiënteerde kruisbasiliek met ingebouwde westtoren (1422), aansluitend een driebeukig schip van zes traveeën (1436-1440), transeptarmen van twee traveeën met driezijdige sluiting (1440-1486) en een opvallend hoger koor van drie traveeën, eveneens met driezijdig afsluiting omgeven door een kooromgang met drie straalkapellen (1486-ca. 1500). De traveeën gemarkeerd door versneden steunberen worden geopend door spitsboogvormige twee- of meer lichten in geprofileerde omlijstingen met laatgotisch maaswerk.

4.3. Artistieke waarde

De artistieke waarde van de Sint-Michielskerk op het moment van de bescherming in 1938 lag ongetwijfeld in de gaaf bewaarde en representatieve neogotisch aankleding van het 16de-eeuwse gotische kerkgebouw, tot stand gebracht vanaf de jaren 1890. Naast het decoratief en figuratief polychromeren van het volledige interieur, inclusief de gewelven, werd ook een rijke stoffering met neogotisch meubilair, mobilair, liturgisch voorwerpen en textiel voorzien. De ensemblewaarde was bijgevolg zeer groot. Ondanks de vernielingen in 1940 en 1944 en het overschilderen van de polychromie in de bewaarde delen van de kerk (transepten, koor en kooromgang), bleef een groot deel van het neogotische patrimonium bewaard en bepaalt zij tot op vandaag het uitzicht van het kerkinterieur. Te vermelden zijn onder meer de vier retabelaltaren, diverse beelden, het triomfkruis, twee biechtstoelen en allerlei liturgische voorwerpen zoals kandelaars, reliekhouders, monstransen, vaatwerk en textiel. Deze voorwerpen werden exclusief geconcipieerd en vervaardigd voor de kerk, meestal besteld door het kerkbestuur maar in een aantal gevallen ook geschonken door godvruchtige parochianen. Daarnaast bewaart de kerk nog een aanzienlijk aantal (kunst)voorwerpen die in de loop der eeuwen in de kerk werden geplaatst ten behoeve van de liturgie en de volksdevotie. Ondanks het feit dat de inrichting van de kerk door godsdiensttroebelen of veranderde kunstmaak meerdere wijzigingen onderging, bleven deze voorwerpen deel uit maken van het kerkelijk patrimonium. Te vermelden zijn onder meer de veertien beelden, al dan niet met sokkel, te dateren tussen de 16de- en de 18de eeuw, drie schilderijen uit de 17de- en 18de eeuw, een archiefkoffer en

-kast uit de 17de eeuw, de preekstoel van 1789-1790, alsook kostbare monstransen, reliekhouders, kandelaars, vaatwerk en textiel uit verschillende eeuwen.

D. Architecturale mogelijkheden

Het kerkgebouw is een geklasseerd monument. Dit houdt in dat voor iedere verbouwing een toelating van het Agentschap Onroerend Erfgoed noodzakelijk is.

E. Actuele bouwfysische toestand

(Uit het beheersplan opgemaakt door HEKATE erfgoedonderzoek – www.hekate.be)

Het exterieur en het interieur van de Sint- Michielskerk werden tussen 1983 en 1986 grondig gerestaureerd. Daarbij werden in verschillende fasen de toren, de daken, de gevels, de vensters, het smeedwerk en het interieur hersteld. Op dit moment zijn er geen grote restauratiewerken gepland, maar het is evident dat na ruim 30 jaar een aantal werken (opnieuw) noodzakelijk zijn.

Om grote (restauratie)kosten te vermijden, legt het onroenderfgoedbeleid vooral de klemtoon op regulier onderhoud en beheer in plaats van op restauratie. Daarom biedt zij de mogelijkheid om meerdere standaarddossiers (te vergelijken met de vroegere onderhoudsdossiers) per jaar in te dienen: Per jaar is één erfgoedpremie voor elk van de volgende categorieën mogelijk: - het beheer van of werkzaamheden of diensten aan het exterieur. - in het geval van een beschermd monument: het beheer van of werkzaamheden of diensten aan waardevolle interieurelementen en - kenmerken en cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken. - in het geval van open erfgoed: ontsluitingswerken die gericht zijn op de verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van het goed.

Exterieur

Een aandachtspunt dat strenge opvolging vereist, betreft de bedaking. De daken, goten en het buitenschrijnwerk dienen hersteld en deels vernieuwd. Naar aanleiding van het laatste rapport van Monumentenwacht (2013) werden al wel een aantal kleinere herstellingen uitgevoerd (2014 -2015) alsook het schrijnwerk geschilderd (2015). Daarnaast dient er een oplossing gezocht voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid zodat regelmatige onderhoud en inspecties eenvoudiger worden. In afwachting van een restauratiedossier kunnen de eerste noden via een jaarlijkse standaardpremie aangevat worden:

- toegankelijkheid verbeteren door het plaatsten van ladder- en klimhaken en dakkapellen of dakluiken - Voldoende ladders, loopbruggen en werkvloeren met borstwering voorzien - leuningens plaatsen aan de bovenkant van de spiltrappen - basisverlichting op de zolders - alle daken: plaatselijk herstellen van de leien; bebording vervangen waar nodig; aansluitingen, loodslabben en nokvorsten nakijken; verluchting voorzien; aansluiting topbekroning nakijken - toren: verluchting voorzien, vochttoevoer via galmgaten stoppen en beton vloeren herstellen, stenen gewelf herstellen - dakkapellen: leien, pironnen, houtwerk en hang- en sluitwerk herstellen; houtwerk schilderen - architecturaal ijzer: herstellen en schilderen (ook de bestaande ladders) - goten en afvoeren: goothaken en boeiborden schilderen - extra duivenwering voorzien en vervuiling verwijderen - natuur- en baksteen metselwerk: herstellen en vervangen waar nodig, voegenwerk herstellen - herstellen latei van sacristiedeur - glas-in-lood: consolideren verflagen, ijzeren onderdelen ontroesten en schilderen, aansluiting metselwerk herstellen, oplossing zoeken voor voorzetglas en ventilatie - technische installatie: bliksembeveiliging en elektrische installatie laten herstellen en keuren - omlopend bakstenen pad: opvoegen en een mortelzoom aan muurvoet voorzien - grafmonument (noordelijk straalkapel): blauwe hardsteen, nok, voegwerk, bidbank en anker herstellen, ijzeren hekwerk en ringen schilderen

Interieur

In 2017 werd het interieur opnieuw geschilderd; hiervoor werd geen systematisch kleuronderzoek uitgevoerd. Toevallige vondsten hebben er toe geleid dat rond één statie van de kruisweg de neogotische omkadering werd blootgelegd. Op basis hiervan werden de kaders rond de andere staties gereconstrueerd.

Een aantal aandachtspunten:

- de oorzaken van het opstijgend vocht in het westportaal en aan de westgevel van de zuidelijke zijbeuk wegnemen en daarna de schade herstellen: zie het adviesrapport van Monumentenwacht van 22 mei 2017.
- vochtschade ter hoogte van de dakaansluiting tussen sacristie en spiltrap: aangetaste deurlatei. – veiligheidswerken (- afscherming van de bovenkant van de draaitrap naast de sacristie - afscherming van de bovenkant van de draaitrap in de toren ter hoogte van de klokkenstoel. - trap in plaats van ladder naar de tussenverdieping in de bergruimte ten zuiden van de toren) - schilderwerken van de aparte lokalen die niet weerhouden zijn in de aanbesteding “binnenschildering” 2017. - opkuisen van de torenspits zoals het verwijderen van vogelnesten en ander vuil. De galmgaten zijn enkele jaren geleden dichtgemaakt met netten.

Meubilair en roerende goederen

Enkele aandachtspunten: - conservatie/restauratie van de zijpanelen van het O.L.V.-altaar en H. Kruisaltaar - bevestigen ornamenten en fixeren van de polychromie op het hoogaltaar - polychrome beelden: behandeling kleine klopper en fixeren van de afwerkingslaag - conservatie/restauratie van de drie schilderijen - bestrijding grote klopper bij het O.L.V.-altaar en de preekstoel - conservatie/restauratie van het textiel (prioriteitenlijst opstellen) - orgels: groot nazicht, kuisen van de orgelpijpen en herstellingen.

F. Actueel gebruik van het gebouw

(Met inbreng van de plaatselijke geloofsgemeenschap.)

- Elke zondag: een zondagsviering – gemiddeld 80 personen aanwezig.
- Begrafenissen: op jaarbasis zijn er ongeveer een 30 à 35 uitvaarten, waarvan 10 met 150 kerkgangers, 10 met 250 kerkgangers, en 15 tussen de 250 en 400 kerkgangers
- Huwelijken: jaarlijks 3 à 4. Gemiddeld met 120 aanwezigen.
- Schoolvieringen: 2x per jaar, waarbij beide scholen van 1e tot 6e leerjaar met 400 kinderen deelnemen.
- Feestdagen: (aantal kerkgangers).
  - Kerstmis 300.
  - Paaswake 300.
  - Pasen 250.
  - Allerheiligen 150 en tijdens de gebedswake in de namiddag voor de overledenen 200.
  - Andere hoogdagen tussen 100 tot 120 personen.
- Doopvieringen: door de beurtrol binnen de federatie zijn er in de Sint-Michielskerk vijf doopvieringen per jaar waarbij vorig jaar 28 kindjes gedoopt werden met een gemiddeld van 100 aanwezigen per doopviering.
- Vormsel : 400 aanwezigen, dit jaar worden door de gezamenlijke viering met Overbroek meer dan 450 aanwezigen verwacht.
- Eerste communie : 500 aanwezigen
- Avondwake: een viertal per jaar – gemiddeld 200 aanwezigen.
- Catechetische momenten:
  - “welkom in de mis” meer dan 450 kinderen aanwezig.
  - repetities 1e communie en vormsel
  - voorbereidende vieringen op eerste communie met alle leerlingen van het 2e leerjaar
  - kerkverkenning met de kinderen van de lagere school.
  - Goede-Vrijdagviering met zegening van de kruisjes voor de vormelingen
- Kruisweg : vasten 15 à 20 aanwezigen
- Sint-Michielsviering: 200 aanwezigen.
- Het Sint-Ceciliakoor samen met een orgelist verzorgt wekelijks de zondagsviering.
- Bij kinder- en gezinsviering en op het Sint-Michielsfeest wordt achteraan in de kerk een hapje en een drankje aangeboden.
- Wij nemen ook deel aan het openstellen van het kerkgebouw. Daarvoor nemen wij ook deel aan de “Open Kerken”-dagen. Er is een vitrinekast aangeschaft om de kerkschatten te kunnen tentoonstellen voor het publiek.
- Occasioneel (tweemaal per jaar) vindt een concert in de kerk plaats.

IV. Toekomstvisie en motivatie

Behoud van huidige bestemming voor de liturgische diensten. De kerk is een geklasseerd monument.

2.6. Sint-Willibrordus

I. Gegevens

- Sint-Willibrordus
- Sint-Willebrordusstraat 12, 2960 Brecht (Overbroek)
- Sint-Willibrordus, Pastorale Eenheid Elia, Dekenaat Noorderkempen, Vicariaat Kempen

II. Situering kerkgebouw in ruimtelijke omgeving

- De kerk is momenteel slechts beperkt toegankelijk met het openbaar vervoer. Naar wij van het gemeentebestuur begrepen hebben is het de bedoeling dat er een busdienst zal komen die Brasschaat zal verbinden met het station van Brecht en dit via Overbroek.
- Achter de kerk is een ruime parking voorzien en rond de kerk is er een recent aangelegd plein voorzien van groen en rustbanken. Achter de parking is de pastorie waar momenteel de diaken woont.
- Naast de kerk is het kerkhof. Aan de overkant van de straat is de parochiezaal (eigendom kerkfabriek) en ook de Vrije Basis School. De Gemeentelijke basisschool is op wandel afstand van de kerk.

III. Inventaris per kerkgebouw op het grondgebied van de gemeente

A. Eigenaarschap

De kerkfabriek is eigenaar van het kerkgebouw, afgezien van de toren die eigendom is van de gemeente.

B. Beschermingsstatus

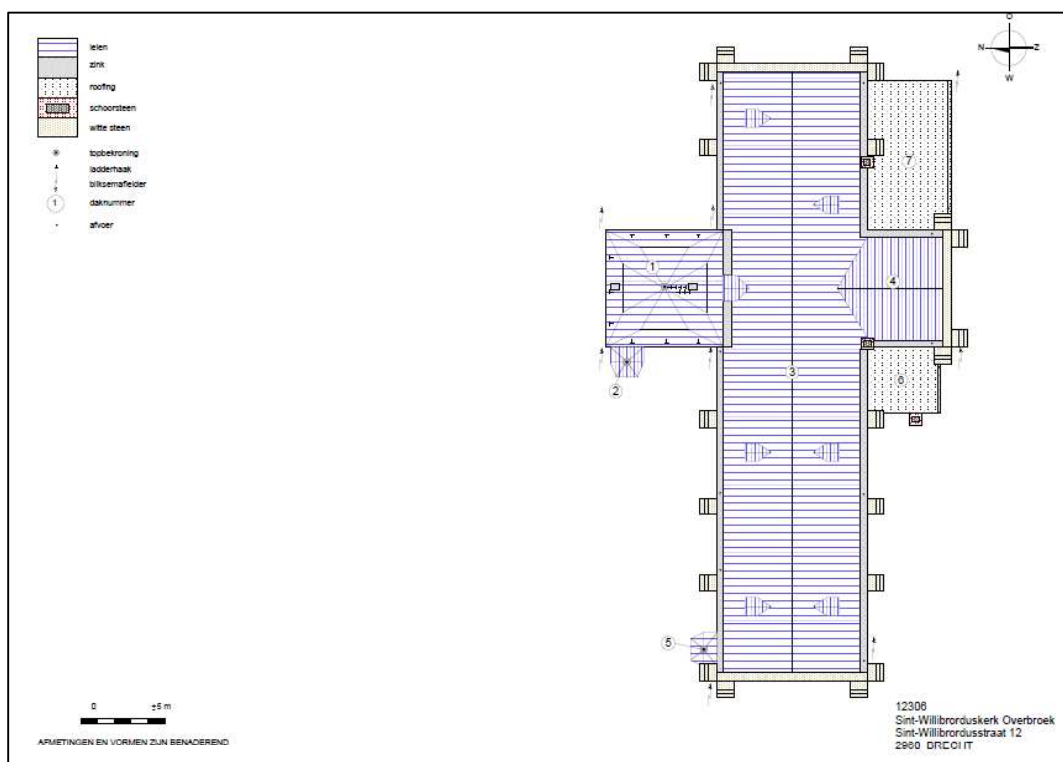
Niet van toepassing, maar de kerk bepaalt het dorpsgezicht.

C. Cultuurhistorische waarde

Het betreft een neogotische kerk opgericht in 1890-91 naar een ontwerp van architect L. Gife. In 1946 – 1950 werden herstellingswerken uitgevoerd naar een ontwerp van architect E. Verschueren.

Éénbeukige kerk van drie traveeën, met kruisbeuk van één travee en toren onder ingesnoerde naaldspits boven noordelijke kruisarm. Bakstenen kerk onder zadeldaken (leien) gemarkeerd door versneden steunberen en speklagen; gedrukte spitsboogvormige muuropeningen. Binnenin bakstenen muren met speklagen, kruisribgewelven, laatstgenoemde in koor opgevangen door natuurstenen halfzuilen met koolbladkapiteel. Neogotisch mobiliair en glasramen.

D. Architecturale mogelijkheden

E. Actuele bouwfysische toestand

Recentelijk zijn er vooral binnen in het gebouw werken uitgevoerd : zo is de elektriciteitsinstallatie in 2017 volledig vernieuwd, en werd actie ondernomen om aan de opmerkingen van de brandweer te verhelpen. Zo werd er een branddetectiesysteem geïnstalleerd evenals brandblusapparaten.

In 2014 is er een inspectie rapport opgemaakt door Monumentenwacht.

Inspectienummer: A-17/12306/2014/B.

De conclusie van de rapport was : ‘Het dak en dakaansluitingen zijn aan dringend herstel toe. De kosten lopen op naarmate de herstellingen worden uitgesteld.’

Met de hulp van de Gemeente (subsidie) zal in 2018 een aanvang genomen worden met de herstellingswerken van het dak.

F. Actueel gebruik van het gebouw

- Het gebouw wordt quasi uitsluitend gebruikt voor erediensten.
- Wekelijks vindt er een eucharistie plaats (zondagskerk). Zondag in een gewone viering zijn er een 30 tal aanwezigen.
- Elke derde zondag van de maand is er een projectviering waar er tussen de 60 en 90 mensen aanwezig zijn, die opmerkelijk jonger van leeftijd zijn dan tijdens de gewone zondagsviering.
- In 2017 zijn er 3 dankvieringen voor een tweede relatie geweest en 1 huwelijksviering, 7 uitvaartvieringen en er waren 24 dopelingen.
- Tijdens de feestdagen, hebben wij een bezetting van een 100 tot 150 parochianen.
- 4 maal per jaar gaan er familiezondagen door (vanaf 8 tot 13 uur).
- De plussers maken ook gebruik van het kerkgebouw.
- In het kader van een openkerkendag in 2017, kwam er ook een harmonie, met een klein concert sfeer brengen.
- De scholen maken ook een paar keer per jaar gebruik van de kerk, zo ook de verenigingen, Samana, Okra, KLJ, KVLV.

V. Toekomstvisie en motivatie

Momenteel wordt de kerk gebruikt als 'zondagskerk'.

Voor een *zondagskerk* in een pastorale eenheid is maximaal behoud van de eredienst bepaald. Dit impliceert dat categorie A van toepassing is voor Sint-Willibrordus, Overbroek.

3. CONCLUSIE

I. Toekomstvisie op het gebruik voor de eredienst van de verschillende kerkgebouwen

A. Kerkgebouwen die maximaal hun huidige bestemming voor de eredienst behouden.

- Heilige Man Job
- Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes
- Sint-Leonardus
- Onze-Lieve-Vrouw van de Wonderbare Medaille
- Sint-Michiel
- Sint-Willibrordus

B. Kerkgebouwen waarvoor op korte termijn (binnen de vijf jaar na het schrijven dit kerkenbeleidsplan) behoud voor de eredienst, neven- of herbestemming onderzocht dient te worden.

Voor de kerken waar op korte termijn onderzoek dient te worden gedaan naar neven- of herbestemmingen dienen enkel veiligheids- en instandhoudingswerken te gebeuren.

C. Kerkgebouwen waar op middellange termijn (vijftien jaar na het verschijnen van dit kerkenbeleidsplan) gesproken dient te worden over behoud voor de eredienst, neven- of herbestemming.

Voor de kerken waar op middellange termijn een beslissing dient te worden genomen over behoud voor eredienst of neven- of herbestemming dienen de noodzakelijke onderhoudswerken gepleegd te worden.

II. Volgende stappen per kerk: opvolging en visie vanuit pastorale eenheid Elia

Wie zijn de betrokkenen?

- Vicariaat Kempen, Dekenaat Noorderkempen
- Team van de pastorale eenheid Elia
- Pastores van de pastorale eenheid Elia
- CKB
- Plaatselijke kerngroepen en Kerkraden

Naar een toekomstvisie

Een kerkgebouw biedt de materiële ondersteuning voor de pastorale activiteiten van een gemeenschap en is al zodanig een weerspiegeling van de toekomstvisie van de parochiekern.

Op vraag van het bisdom Antwerpen werd in de loop van de maand februari 2017 in al de kerken op het grondgebied een bevraging gehouden rond de zondagskerk. Hieruit blijkt dat de kerkgangers in hoge mate trouw blijven aan het lokale kerkgebouw, en dat een meerderheid verklaart niet bereid te zijn om zich te verplaatsen naar een eucharistieviering elders, wanneer in hun lokale kerk een woord- en communiedienst wordt aangeboden.

Een kerk is niet alleen het gebouw waar de liturgische, sacramentele en catechetische activiteiten doorgaan, maar is voor elke lokale gemeenschap ook een centrale plaats waar ze elkaar, los van deze pastorale activiteiten, kunnen ontmoeten, beter leren kennen en een luisterend oor kunnen vinden.

Toch zijn we er ons ten volle van bewust dat onze kerken ook andere functies kunnen vervullen waardoor deze rationeler en op een economisch meer verantwoorde manier kunnen gebruikt worden.

Meerdere stappen zijn in die richting reeds gezet, maar het moet een blijvende zorg zijn om voor elke kerk nieuwe valorisatiemogelijkheden te zoeken. De mogelijkheden om creatief om te gaan met de bestaande gebouwen zijn zeker voorhanden en de ideeën hierrond zullen in die richting verder uitgewerkt worden. De pastorale functie van onze kerkgebouwen blijft in de toekomst echter voorrang krijgen op eventuele bijkomende nevenfuncties.

Visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de kerken

Deelgemeente/wijk	Kerk/kapel	Korte termijn 2018-2023	Lange termijn 2023-2033
Sint-Job-in-'t-Goor	Heilige Man Job	Voorbehouden voor de eredienst	Voorbehouden voor de eredienst
Sint-Job-in-'t-Goor	O.-L.-Vrouw van Lourdes	idem	idem
Sint-Lenaarts	Sint-Leonardus	idem	idem
Sint-Lenaarts Veerle	O.-L.-Vrouw van de wonderbare medaille	idem (2)	idem (2)
Brecht	Sint-Michiel	idem	idem
Overbroek	Sint-Willibrordus	idem (1)	idem (1)

- (1) De kerk van Overbroek werd door de bisschoppelijke overheid aangeduid als zondagskerk. Zolang deze kerk als zondagskerk aangeduid blijft, zal deze hoofdzakelijk voorbehouden blijven voor de eredienst.
- (2) In de kapel van Sint-Lenaarts Veerle werden reeds verbouwingswerken uitgevoerd waardoor ze geschikt is voor concerten, theateruitvoeringen, voordrachten, tentoonstellingen.... (valorisatie). Tot 2033 blijft zij echter voornamelijk voorbehouden voor de eredienst.

Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

De vier kerken van Brecht, Overbroek, Sint-Lenaarts en Sint-Job H. Man Job zijn conceptueel traditioneel gebouwde kerken die zich specifiek lenen voor het uitoefenen van de eredienst.

De kerk van Sint-Job Lochtenberg (O.-L.-Vrouw van Lourdes) werd na het Tweede Vaticaans Concilie gebouwd volgens de nieuwe normen vereist voor het uitoefenen van de eredienst in de eigentijdse vormgeving.

Deze vijf kerken worden beheerd door vijf onderscheiden kerkraden. Overkoepelend is er een centraal kerkbestuur. In elk van deze kerken hebben nu al jaarlijks – op wisselende tijdstippen – concerten, voordrachten of tentoonstellingen plaats (valorisatie). De kerkraden en het centraal kerkbestuur staan open voor elke vraag of studie tot dergelijke activiteiten (behalve voor de zondagskerk Sint-Willibrordus).

De kapel van Sint-Lenaarts Veerle, beheerd door de kerkraad van Sint-Lenaarts, werd onlangs verbouwd en biedt daardoor reeds mogelijkheden voor meerdere valorisatieactiviteiten.

Alle kerkraden en het centraal kerkbestuur bekijken, in samenwerking met de plaatselijke kerngroepen en de pastorale eenheid, welke nevenactiviteiten of bijkomende valorisatie er in elk van deze gebouwen mogelijk zijn en hoe deze gepromoot kunnen worden. Zolang de kerk van Overbroek aangeduid blijft als zondagskerk, wordt voor deze kerk niet naar andere activiteiten gezocht.

De kerkraden en het centraal kerkbestuur zijn het erover eens dat grondig onderzocht moet worden of de financiële middelen die nodig zijn om deze valorisatie mogelijk te maken, kunnen vrijgemaakt worden.

Het gebruik voor een nevenactiviteit van deze kerkgebouwen zal onderworpen worden aan een goed te keuren reglement. Hierin zal o.a. per gebouw een gebruiksrecht worden bepaald.

De hiertoe op te richten werkgroep zal minstens 1 maal per jaar samenkomen om te onderzoeken welke acties kunnen ondernomen worden om mogelijke nevenactiviteiten, valorisatie of desgevallend andere bestemmingen mogelijk te maken. In de werkgroep zal een afgevaardigde van de gemeentelijke overheid zitting hebben.

Jaarlijks zullen de activiteiten geëvalueerd worden.

Alle betrokken partijen engageren zich om, naar aanleiding van het jaarlijks overleg samen met het centraal kerkbestuur en de gemeente, na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, zullen deze opgenomen worden in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan, na goedkeuring door de bisschop van het bisdom Antwerpen en door de gemeenteraad van Brecht.

Tevens blijft er ook in de toekomst nauw overleg tussen de burgerlijke overheden en de kerkelijke overheden.

III. Ondertekening

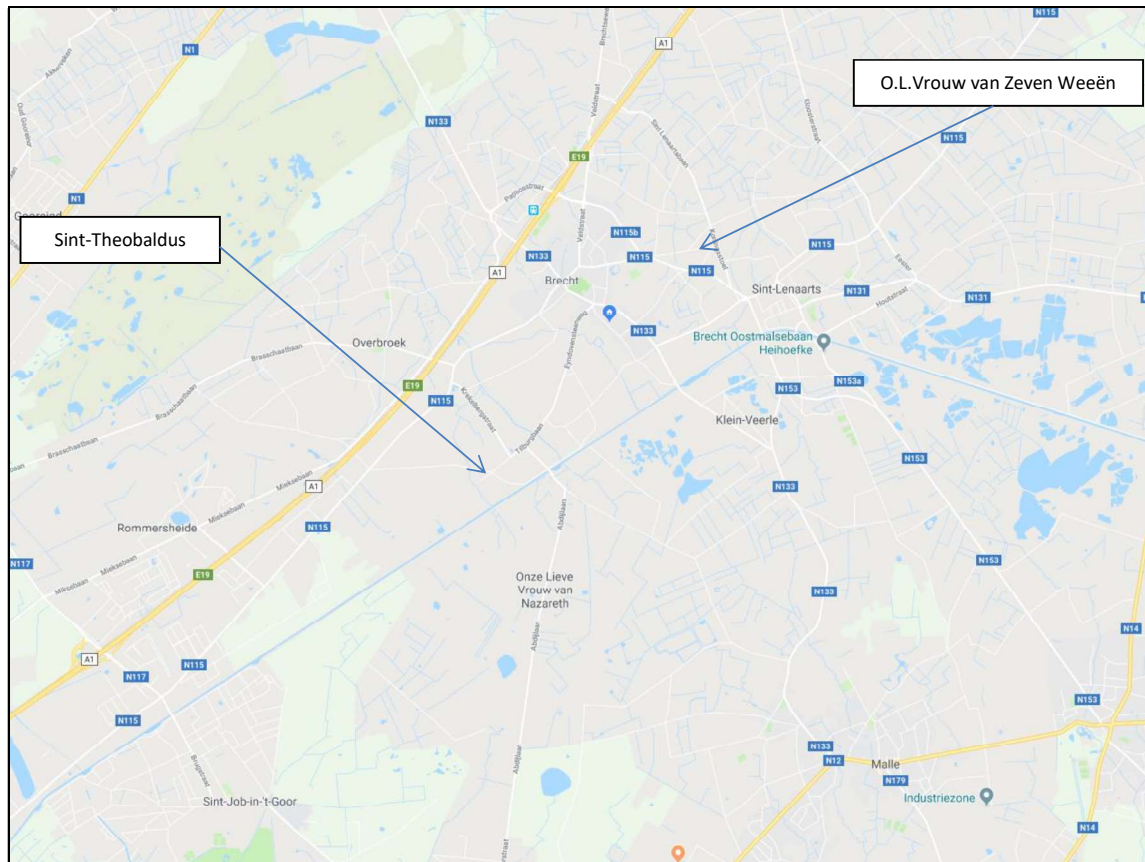
<i>Naam</i>	<i>Naam</i>	<i>Naam</i>	<i>Naam</i>
<i>Handtekening</i>	<i>Handtekening</i>	<i>Handtekening</i>	<i>Handtekening</i>
<i>Vicaris / adjunct van de vicaris in opdracht van de vicaris en/ of</i>	<i>De voorzitter van het Centraal Kerkebestuur en/ of pastorale</i>	<i>De burgemeester</i>	<i>De verantwoordelijke van de burgerlijke werkgroep en/ of gemeentelijke secretaris.</i>

Datum van ondertekening

Bijlage I: Sint-Theobalduskapel en Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën

De gemeente Brecht heeft 2 grote kapellen, namelijk de kapel van Sint-Theobaldus gelegen in de wijk Locht en de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën gelegen in de wijk Heiken.

Beide kapellen worden o.a. gebruikt bij de kruisprocessies.

1. Sint-Theobaldus

- Adres: Tilburgbaan 69 2960 Brecht.
- Kadaster: Sectie M perceel 101 B en C .
- Beschermd monument sinds: 3 juni 1986.

Beschrijving

Sint-Theobalduskapel op gehucht Locht, omgeven door weiland en loofbomen (eiken), oorspronkelijke kapel uit de 15de eeuw, laatgotische kapel gedateerd 1613, hersteld in 1937 naar ontwerp van Jan Sel, 1963 en 1981.

Kapel volgens rechthoekig grondplan onder zadeldak (leien) met centrale dakruiter; aandaken. Baksteenbouw van vier traveeën gemarkeerd door versneden steunberen en doorlopend kordon. Telkens twee gotische tweelichten in noord- en zuidgevel, verder radvenster (zuid- en oostzijde). Vernieuwde westgevel met vlechtingen en speklagen. Korfboogpoort in zandstenen geprofileerde omlijsting. Eveneens vernieuwde oostgevel. In zuidgevel geometrische motieven van gesinterde steen.

Interieur:

Bepoeterd en beschilderd interieur gemarkeerd door lisenen en boogfriezen; vlakke zoldering met bepleisterde en beschilderde moerbalken.

Mobilair:

Houten beelden van Heilige Adrianus (begin 16de eeuw), Heilige Jozef met kind (18de eeuw) en Heilige Theobaldus (18de eeuw).

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12863>

De volkskundige waarde

De bedevaartkapel is van oudsher toegewijd aan Sint-Eeuwout - de oude, Vlaamse benaming voor Sint-Theobaldus - die wordt aanroepen tegen kinkhoest of om vruchtbaarheid voor mens, dier en landbouwgrond af te smeken. Hiervoor namen de bedevaarders "gezegend" water mee uit een nabijgelegen waterput. De bedevaartkapel is een blijvende materiële getuige van de rijke Vlaamse traditie van volksdevotie die zelfs na de verwoestende 16de en 17de eeuw toch volhardt, weer heropbloeit en uiteindelijk zal doorleven tot in de 20ste eeuw. Het illustreert op boeiende wijze de hechte verbondenheid tussen het religieuze leven enerzijds en de maatschappij in vroegere tijden anderzijds waarbij heiligen een onmisbaar deel uitmaakten van het dagelijkse leven.

Bron: Beheersplan Sint-Theobalduskapel, opgemaakt door Hekate VOF en Faes architecten BVBA

2. Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën

- Adres: Broekhovenstraat 5 2960 Brecht.
- Kadaster: sectie D perceel 230 C.
- Beschermd monument sinds: 3 juni 1986.

Beschrijving

Kapel omringd door lindebomen. Opnieuw opgericht in 1642 op plaats van oudere kapel (1459) verwoest in 1584. Hersteld en verbreed in 19de en 20ste eeuw. Gerestaureerd in 1979. Verankerd bakstenen zaalkerkje van drie traveeën en smaller koor van één travee onder zadeldak (leien) met dakruiter. Oostelijke en westelijke zijde met aandaken, tuitgevels op schouderstukken, aan koorzijde met vlechtingen. Spitsboogvormige tweelichten in natuurstenen omlijsting.

Rondboogdeur in beschilderde geprofileerde omlijsting met opschrift "O.L.V. van VII Weeën bid voor ons" en jaartal 1642. Bepkeisterd en beschilderd interieur met spitstongewelf gemarkeerd door gordelbogen en kruinrib.

Mobilair:

Houten Onze-Lieve-Vrouwebeeld. Zijvleugels van altaar uit het eerste kwart van de 20ste eeuw, geschilderd door Eugene Yoors.

Bron: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12844>

De volkskundige waarde

Vlaanderen kent een grote verering van Onze-Lieve-Vrouw. Gelovigen zochten ook troost in het lijden dat Onze-Lieve-Vrouw had moeten doormaken (Moeder van de Smarten). De beproefde gelovigen vroegen voor bijstand aan Onze-Lieve-Vrouw voor de 7 smarten, of weeën die zij zelf had meegemaakt. Binnen in de kapel zijn er zeven afbeeldingen met de plaatselijke formulering van de zeven weeën.

- I. Maria aanhoort Simeons woord.
- II. Maria vlucht naar Egypte.
- III. Marie heeft Jezus verloren.
- IV. Maria ontmoet Jezus.
- V. Maria staat bij 't kruis.
- VI. Maria neemt Jezus op de schoot.
- VII. Maria helpt Jezus begraven.

In het boek "*Brecht Kapel van O.L.Vrouw van Zeven Weeën op Broekhovenheiken*" vinden wij o.a. deze 2 citaten.

1460, de 15^e mei.

De bisschop van Kamerijk verleent 40 dagen aflaat aan de gelovigen die om de kapel gaan en O.-L.-Vrouw aanroepen, op de vijf feestdagen van O.-L.-Vrouw.

1642, de 25^e febr.

Schout en Schepenen geven machtiging om gelden in te zamelen voor de heropbouw van de kapel op Broekhoven-heiken.

Bron: *Brecht Kapel van O.L.Vrouw van Zeven Weeën op Broekhovenheiken*

Bijlage II:

Verslag van Open Avond, 14 juni 2018 in parochiekerk Onze Lieve Vrouw van de Wonderbare Medaille (Klein Veerle)

Agenda

- 1 Welkom
- 2 Bezinning
- 3 Kerkgebouwen: overheidsbeleid
- 4 De kerkgebouwen van Brecht
- 5 Het beleid gestalte geven
  - o de werkgroepen
  - o het voorstel
- 6 PAUZE
- 7 Vragen en bemerkingen
- 8 Einde

Openbare vergadering

Naast de 8 leden van onze werkgroep zijn er 23 bewoners van Groot Brecht aanwezig.

1. Welkom
Jan Cré opent de bijeenkomst met een korte toelichting en wenst iedereen welkom in de kerk van Klein Veerle.
2. Bezinning
Mariepaul van Nunen leidt de bezinning met een gepaste tekst.
3. Kerkgebouwen : overheidsbeleid

David Godecharle licht het ontstaan van het kerkenbeleidsplan toe :
2011 Conceptnota van Geert Bourgeois
2012 Richtlijnen van de Vlaamse Bisschoppen
2018 Beleidsplan voor de kerken van Groot Brecht
4. De kerkgebouwen van Brecht

Ivo Bylemans licht het ontstaan van de kerken van Brecht toe en wijst op hun centrale plaats in de dorpen.
5. Het beleid gestalte geven

David Godecharle licht de uitvoering van het stappenplan toe.
De kerkelijke werkgroep bestaat uit leden van de plaatselijke kerngroepen en kerkraden, het CKB, de Pastorale Eenheid Elia en het Bisdom Antwerpen. De burgerlijke werkgroep wordt gevormd door de burgemeester en algemene directeur.

Mariepaul van Nunen licht het standpunt van de Pastorale Eenheid Elia toe : “de PE Elia steunt het behoud van de huidige functies van de kerken”.

Jef Donckers licht de visie van de parochiekernen, kerkfabrieken en burgerlijke overheid toe. Hij wijst op de goede samenwerking tussen deze groepen. Vanavond is het ook gemeenteraad en laten de burgemeester en algemeen directeur zich verontschuldigen.
De huidige timing is dat het kerkenbeleidsplan finaal aan de gemeenteraad van 13 september 2018 kan worden voorgelegd ter goedkeuring.

Jan Cré vat de visie van alle betrokken geledingen samen en deze is dat zij de kerken willen voorbehouden voor de eredienst zoals deze vandaag bestaat.

6. Pauze

Koffie, thee en water zijn voorzien.

7. Vragen en bemerkingen

Twée aanwezigen hebben elk een vraag :

1. Hoe frequent zal er worden geëvalueerd ?
2. Profane aangelegenheid, wat kan wel en niet ? Kan bijv. een bruiloft ?

Antwoorden

1. Jaarlijks zal het “Kerkenbeleidsplan Brecht” worden geëvalueerd.
Dit kan worden gecombineerd met een vergadering van de gemeente en het CKB samen met een afgevaardigde van de PE Elia.
2. Jan Cré en Ivo Bylemans lichten vraag 2 toe.
Vooreerst is er een samenspraak nodig tussen parochie en kerkraad.
Voor parochiaal geëngageerde verenigingen zal men wel iets ruimer denken.
Bijv. een bal, privé-feestelijkheden met winstbejag kunnen niet.

8. Einde

Jan Cré stelt vast dat op basis van deze vergadering we mogen besluiten dat dit kerkenbeleidsplan door iedereen wordt goedgekeurd en aan het College van Burgemeester en Schepenen kan worden voorgelegd, om daarna aan de bisschop en uiteindelijk aan de gemeenteraad te bezorgen.

Rond 21u30 bedankt Jan Cré de aanwezigen voor hun aanwezigheid en belangstelling en wenst hen een goede thuiskomst.

Verslag opgemaakt door Jef Donckers